

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
YAYINLARI
MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY

OLBA XXIX (Ayrıbasım / Offprint)

KAAM YAYINLARI

OLBA

XXIX

© 2021 Mersin Üniversitesi/Türkiye

ISSN 1301 7667

Yayıncı Sertifika No: 18698

OLBA dergisi;

ARTS & HUMANITIES CITATION INDEX, EBSCO, PROQUEST

ve

TÜBİTAK-ULAKBİM Sosyal Bilimler Veri Tabanlarında taranmaktadır.

Alman Arkeoloji Enstitüsü'nün (DAI) Kısaltmalar Dizini'nde 'OLBA' şeklinde yer almaktadır.

OLBA dergisi hakemlidir. Makalelerdeki görüş, düşünce ve bilimsel değerlendirmelerin yasal sorumluluğu yazarlara aittir.

The articles are evaluated by referees. The legal responsibility of the ideas, opinions and scientific evaluations are carried by the author.

OLBA dergisi, Mayıs ayında olmak üzere, yılda bir kez basılmaktadır.

Published each year in May.

KAAM'ın izni olmadan OLBA'nın hiçbir bölümü kopya edilemez.

Alıntı yapılması durumunda dipnot ile referans gösterilmelidir.

It is not allowed to copy any section of OLBA without the permit of the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA dergisinde makalesi yayımlanan her yazar, makalesinin baskı olarak ve elektronik ortamda yayımlanmasını kabul etmiş ve telif haklarını OLBA dergisine devretmiş sayılır.

Each author whose article is published in OLBA shall be considered to have accepted the article to be published in print version and electronically and thus have transferred the copyrights to the Mersin University

(Research Center for Cilician Archaeology / Journal OLBA)

OLBA'ya gönderilen makaleler aşağıdaki web adresinde ve bu cildin giriş sayfalarında belirtilen formatlara uygun olduğu takdirde basılacaktır.

Articles should be written according to the formats mentioned in the following web address.

Redaktion: Doç. Dr. Deniz Kaplan

OLBA'nın yeni sayılarında yayınlanması istenen makaleler için yazışma adresi:

Correspondance addresses for sending articles to following volumes of OLBA:

Prof. Dr. Serra Durugönül

Mersin Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi, Arkeoloji Bölümü

Çiftlikköy Kampüsü, 33342 Mersin - TURKEY

Diğer İletişim Adresleri

Other Correspondance Addresses

Tel: +90 324 361 00 01 • 14730 / 14734

Fax: +90 324 361 00 46

web mail: www.kaam.mersin.edu.tr

www.olba.mersin.edu.tr

e-mail: sdurugonul@gmail.com

Baskı / Printed by

Sonsöz Gazetecilik, Matbaacılık, Rek. İnş. San. ve Tic. Ltd. Şti.

İvedik Mah. Matbaacılar Sit. 1341. Cad. No: 56-58 İvedik OSB - Yenimahalle / ANKARA

Tel: +90 312 394 57 71 Fax: +90 312 394 57 74 • Sertifika No: 18698

Grafik / Graphic

Digilife Dijital Basım Yay. Tan. ve Org. Hiz. San. ve Tic. Ltd. Şti.

Güvenevler Mah. 1937 Sk. No.33 Yenişehir / MERSİN

Tel: +90 324 231 14 16 • www.digilifemersin.com

MERSİN ÜNİVERSİTESİ KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
(KAAM) YAYINLARI-XXIX

MERSIN UNIVERSITY PUBLICATIONS OF THE RESEARCH CENTER OF
CILICIAN ARCHAEOLOGY (KAAM)-XXIX

Editörler

Serra DURUGÖNÜL
Murat DURUKAN
Gunnar BRANDS
Deniz KAPLAN

OLBA Bilim Kurulu

Prof. Dr. Mehmet ÖZDOĞAN (İstanbul Üniversitesi)
Prof. Dr. Fikri KULAKOĞLU (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. Serra DURUGÖNÜL (Mersin Üniversitesi)
Prof. Dr. Marion MEYER (Viyana Üniversitesi)
Prof. Dr. Susan ROTROFF (Washington Üniversitesi)
Prof. Dr. Kutalmış GÖRKAY (Ankara Üniversitesi)
Prof. Dr. İ. Hakan MERT (Uludağ Üniversitesi)
Prof. Dr. Eda AKYÜREK-ŞAHİN (Akdeniz Üniversitesi)
Prof. Dr. Yelda OLCAY-UÇKAN (Anadolu Üniversitesi)

MERSİN

2021

İçindekiler / Contents

Gülsün Umurtak – Fatih Çongur The Early Bronze Age II Settlement at Bademağacı Höyük: An Evaluation of the Pottery and Beak Spouted Jugs (<i>Bademağacı İlk Tunç Çağı Yerleşmesi: Çömlekçilik ve Gaga Ağzılı Testiler Üzerine Bazı Değerlendirmeler</i>)	1
Mahmut Bilge Baştürk – Elif Baştürk A Bronze Bowl with Swivelling Handle from Şarhöyük – Dorylaion (<i>Şarhöyük – Dorylaion’dan Döner Halka Kulplu Tunç Bir Kap</i>)	25
Elif Genç Tilbaşar Erken Tunç Çağı Pişmiş Toprak Figürinleri Üzerine Bir Değerlendirme (<i>An Evaluation on the Early Bronze Age Terracotta Figurines of Tilbaşar</i>)	47
Éric Jean The ‘Hilani’: A Late Bronze Age Amuq-Cilician or Syro-Cilician Architectural Tradition? (<i>‘Hilani’: Bir Geç Tunç Çağı Amuq-Kilikia veya Syro-Kilikia Mimari Geleneği?</i>)	77
K. Serdar Girginer Tatarlı Höyük’ten Geç Hitit Çağı’na Ait Bir ‘Sürme Kutusu’ (<i>A ‘Kohl Box’ from the Neo-Hittite Period from Tatarlı Höyük</i>)	109
Daniş Baykan MÖ 1. Binde Makara Küpeler: Tanımlama ve Tespit (<i>Ear Spools from 1st Millennium BC: Definition and Identification</i>)	137
Gül Işın – Hacer Sancaktar Arykanda - Arif Kale’den Hayvanlar Eşliğindeki Tanrıça Heykelciği (<i>Goddess Figurine with Animals from Arykanda - Arif Kale</i>)	167
Mustafa Şahin Knidos Yuvarlak Tapınak Terası Pişmiş Toprak Adak Protomları (<i>The Terracotta Votive Protoms from the Round Temple Terrace at Cnidus</i>)	189
Sabri Arıcı Myrleia/Apameia’dan (Bursa/Mudanya) Bir Bronz Çocuk Heykeli (<i>Eine Bronze Kinder-Statue aus Myrleia/Apameia (Bursa/Mudanya)</i>)	227

Hasan Kasapoğlu – Cevat Başaran Parion Odeionu’nda Bulunan Artemis/Diana Heykeli (<i>An Artemis/Diana Statue from the Odeon of Parion</i>)	245
Şehnaz Eraslan – Ahmet Ali Altın Nikaia’dan (İznik) Alışılmışın Dışında Bir Sütunlu Lahit (<i>An Extraordinary Columnar Sarcophagus form Nikaia</i>)	269
Deniz Kaplan – İ. Ethem Koçak – Ali Alkan Kappadokia’da Bir Anıt: Ozan Köyü Anıt Mezarı ve Legio XII Fulminata (<i>Monument from Kappodokia: Monumental Tomb in Ozan Köyü and the Legio XII Fulminata</i>).....	287
Murat Taşkiran Son Araştırmalar Işığında Sillyon Roma Hamamı (<i>The Roman Bath at Sillyon in the Light of Recent Researches</i>)	313
Bilge Hürmüzlü – Burak Sönmez A New Member of the Late Roman D Koiné? A New Red-Slipped Pottery Group Found at Seleukeia Sidera (<i>Geç Roma D Koinési’nin Yeni Bir Üyesi mi? Seleukeia Sidera’da Ele Geçen Yeni Bir Grup Kırmızı Astarlı Seramik</i>)	349
Burhan Varkıvanç – Hülya Kökmen-Seyirci Cumanın Camii’ndeki Erken Bizans Dönemi Paye Başlıkları (<i>Pier Capitals Dated to the Early Byzantine Period in Cumanın Camii</i>)	363
Vedat Keleş – Kasım Oyarçın Parion Tiyatrosu Hyposcaenium Bölümü’nden Ele Geçen Geç Roma Dönemi Sikkeleri Üzerine Değerlendirmeler (<i>Evaluations on Late Roman Coins Recovered from the Hyposcaenium Section of the Theater in Parion</i>)	391
Erkan Kurul Eskiçağ Thalassografisi Çerçevesinde ‘Ege Denizi’ Adlandırmaları (<i>Naming the ‘Aegean Sea’ within the Scope of Ancient Thalassography</i>).....	423
Savaş Dinçer Lenger Price 2803: Reattribution of a Macedonian Regal Bronze Coin from Western Asia Minor to Tarsus in Cilicia (<i>Price 2803: Küçük Asya’nın Batısına Atfedilen Bir Makedon Krali Bronz Sikkenin Tarsus’a (Kilikya) Reatribüsyonu</i>).....	445

Mehmet Alkan – İlker Işık	
Savatra Antik Kentinden Yeni Adak Yazıtları (<i>New Votive Inscriptions from the Ancient City of Savatra</i>).....	457
Gülcan Kaşka – Elif Akgün-Kaya	
Apollonia'dan Yeni Bir Onurlandırma Yazıtı: Cornutus Sülalesinin Değerlendirilmesi (<i>A New Honorary Inscription from Apollonia: An Assessment of the Cornuti Family</i>).....	475
Elif Alten-Güler	
Perge'den Üç Yeni Yazıt (<i>Three New Inscriptions From Perge</i>).....	491

MERSİN ÜNİVERSİTESİ
KILIKIA ARKEOLOJİSİNİ ARAŞTIRMA MERKEZİ
BİLİMSEL SÜRELİ YAYINI 'OLBA'

Amaç

Olba süreli yayını; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Arkeolojik çalışmalarda sadece belli bir alan veya bölge ile sınırlı kalmaksızın 'Eski Çağ Bilimleri'ni birbirinden ayırmadan ve bir bütün olarak benimseyerek bilim dünyasına değerli çalışmaları sunmayı amaçlamaktadır.

Kapsam

Olba süreli yayını Mayıs ayında olmak üzere yılda bir kez basılır. Yayınlanması istenilen makalelerin en geç her yıl Kasım ayı sonunda gönderilmiş olması gerekmektedir.

1998 yılından bu yana basılan Olba; Küçükasya, Akdeniz bölgesi ve Ortadoğu'ya ilişkin orijinal sonuçlar içeren Prehistorya, Protohistorya, Klasik Arkeoloji, Klasik Filoloji (ile Eskiçağ Dilleri ve Kültürleri), Eskiçağ Tarihi, Nüvizmatik ve Erken Hıristiyanlık Arkeolojisi alanlarında yazılmış makaleleri kapsamaktadır.

Yayın İlkeleri

1. a- Makaleler, Word ortamında yazılmış olmalıdır.
b- Metin 10 punto; özet, dipnot, katalog ve bibliografya 9 punto olmak üzere, Times New Roman (PC ve Macintosh) harf karakteri kullanılmalıdır.
c-Dipnotlar her sayfanın altına verilmeli ve makalenin başından sonuna kadar sayısal süreklilik izlemelidir.
d-Metin içinde bulunan ara başlıklarda, küçük harf kullanılmalı ve koyu (bold) yazılmalıdır. Bunun dışındaki seçenekler (tümünün büyük harf yazılması, alt çizgi ya da italik) kullanılmamalıdır.
2. Noktalama (tireler) işaretlerinde dikkat edilecek hususlar:
 - a) Metin içinde her cümlelerin ortasındaki virgülden ve sonundaki noktadan sonra bir tab boşluk bırakılmalıdır.
 - b) Cümle içinde veya cümle sonunda yer alan dipnot numaralarının herbirisi noktalama (nokta veya virgül) işaretlerinden önce yer almalıdır.

c) Metin içinde yer alan “fig.” ibareleri, parantez içinde verilmeli; fig. ibaresinin noktasından sonra bir tab boşluk bırakılmalı (fig. 3); ikiden fazla ardışık figür belirtiliyorsa iki rakam arasına boşluksuz kısa tire konulmalı (fig. 2-4). Ardışık değilse, sayılar arasına nokta ve bir tab boşluk bırakılmalıdır (fig. 2. 5).

d) Ayrıca bibliyografya ve kısaltmalar kısmında bir yazar, iki soyadı taşıyorsa soyadları arasında boşluk bırakmaksızın kısa tire kullanılmalıdır (Dentzer-Feydy); bir makale birden fazla yazarlı ise her yazardan sonra bir boşluk, ardından uzun tire ve yine boşluktan sonra diğer yazarın soyadı gelmelidir (Hagel – Tomaschitz).

3. “Bibliyografya ve Kısaltmalar” bölümü makalenin sonunda yer almalı, dipnotlarda kullanılan kısaltmalar, burada açıklanmalıdır. Dipnotlarda kullanılan kaynaklar kısaltma olarak verilmeli, kısaltmalarda yazar soyadı, yayın tarihi, sayfa (ve varsa levha ya da resim) sıralamasına sadık kalınmalıdır. Sadece bir kez kullanılan yayınlar için bile aynı kurala uyulmalıdır.

Bibliyografya (kitaplar için):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliyografya (Makaleler için):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inchriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, lev. LIV-LVII.

Dipnot (kitaplar ve makaleler için)

Richter 1977, 162, res. 217.

Diğer Kısaltmalar

age.	adı geçen eser
ay.	aynı yazar
vd.	ve devamı
yak.	yaklaşık
v.d.	ve diğerleri
y.dn.	yukarı dipnot
dn.	dipnot
a.dn.	aşağı dipnot
bk.	Bakınız

4. Tüm resim, çizim ve haritalar için sadece "fig." kısaltması kullanılmalı ve figürlerin numaralandırılmasında süreklilik olmalıdır. (Levha, Resim, Çizim, Şekil, Harita ya da bir başka ifade veya kısaltma kesinlikle kullanılmamalıdır).

5. Bir başka kaynaktan alıntı yapılan figürlerin sorumluluğu yazara aittir, bu sebeple kaynak belirtilmelidir.
6. Makale metninin sonunda figürler listesi yer almalıdır.
7. Metin yukarıda belirtilen formatlara uygun olmak kaydıyla 20 sayfayı geçmemelidir. Figürlerin toplamı 10 adet civarında olmalıdır.
8. Makaleler Türkçe, İngilizce veya Almanca yazılabilir. Türkçe yazılan makalelerde yaklaşık 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce yada Almanca özet kesinlikle bulunmalıdır. İngilizce veya Almanca yazılan makalelerde ise en az 500 kelimelik Türkçe ve İngilizce veya Almanca özet bulunmalıdır. Makalenin her iki dilde de başlığı gönderilmelidir.
9. Özeti altında, Türkçe ve İngilizce veya Almanca olmak üzere altı anahtar kelime verilmelidir.
10. Metin, figürler ve figürlerin dizilimi (layout); ayrıca makale içinde kullanılan özel fontlar 'zip'lenerek, We Transfer türünde bir program ile bilgisayar ortamında gönderilmelidir; çıktı olarak gönderilmesine gerek yoktur.
11. Figürlerde çözünürlük en az 300 dpi; format ise tif veya jpeg olmalıdır.

MERSIN UNIVERSITY
‘RESEARCH CENTER OF CILICIAN ARCHAEOLOGY’
JOURNAL ‘OLBA’

Scope

Olba is printed once a year in May. Deadline for sending papers is the end of November each year.

The Journal ‘Olba’, being published since 1998 by the ‘Research Center of Cilician Archeology’ of the Mersin University (Turkey), includes original studies done on prehistory, protohistory, classical archaeology, classical philology (and ancient languages and cultures), ancient history, numismatics and early christian archeology of Asia Minor, the Mediterranean region and the Near East.

Publishing Principles

1. a. Articles should be written in Word programs.
 - b. The text should be written in 10 puntos ; the abstract, footnotes, catalogue and bibliography in 9 puntos ‘Times New Roman’ (for PC and for Macintosh).
 - c. Footnotes should take place at the bottom of the page in continuous numbering.
 - d. Titles within the article should be written in small letters and be marked as bold. Other choices (big letters, underline or italic) should not be used.
2. Punctuation (hyphen) Marks:
 - a) One space should be given after the comma in the sentence and after the dot at the end of the sentence.
 - b) The footnote numbering within the sentence in the text, should take place before the comma in the sentence or before the dot at the end of the sentence.
 - c) The indication fig.:
 - *It should be set in brackets and one space should be given after the dot (fig. 3);
 - *If many figures in sequence are to be indicated, a short hyphen without space between the beginning and last numbers should be placed (fig. 2-4); if these are not in sequence, a dot and space should be given between the numbers (fig. 2. 5).

- d) In the bibliography and abbreviations, if the author has two family names, a short hyphen without leaving space should be used (Dentzer-Feydy); if the article is written by two or more authors, after each author a space, a long hyphen and again a space should be left before the family name of the next author (Hagel – Tomaschitz).
3. The ‘Bibliography’ and ‘Abbreviations’ should take part at the end of the article. The ‘Abbreviations’ used in the footnotes should be explained in the ‘Bibliography’ part. The bibliography used in the footnotes should take place as abbreviations and the following order within the abbreviations should be kept: Name of writer, year of publishment, page (and if used, number of the illustration). This rule should be applied even if a publishment is used only once.

Bibliography (for books):

Richter 1977 Richter, G., Greek Art, New York.

Bibliography (for articles):

Corsten 1995 Corsten, Th., “Inschriften aus dem Museum von Denizli”, Ege Üniversitesi Arkeoloji Dergisi III, 215-224, pl. LIV-LVII.

Footnotes (for books and articles):

Richter 1977, 162, fig. 217.

Miscellaneous Abbreviations:

op. cit.	in the work already cited
idem	an author that has just been mentioned
ff	following pages
et al.	and others
n.	footnote
see	see
infra	see below
supra	see above

4. For all photographs, drawings and maps only the abbreviation ‘fig.’ should be used in continous numbering (remarks such as Plate, Picture, Drawing, Map or any other word or abbreviaton should not be used).
5. Photographs, drawings or maps taken from other publications are in the responsibility of the writers; so the sources have to be mentioned.
6. A list of figures should take part at the end of the article.

7. The text should be within the remarked formats not more than 20 pages, the drawing and photographs 10 in number.
8. Papers may be written in Turkish, English or German. Papers written in Turkish must include an abstract of 500 words in Turkish and English or German. It will be appreciated if papers written in English or German would include a summary of 500 words in Turkish and in English or German. The title of the article should be sent in two languages.
9. Six keywords should be remarked, following the abstract in Turkish and English or German.
10. Figures should be at least 300 dpi; tif or jpeg format are required.
11. The article, figures and their layout as well as special fonts should be sent by e-mail (We Transfer).

MÖ 1. BİNYILDA MAKARA KÜPELER: TANIMLAMA VE TESPİT

Daniş BAYKAN *

ABSTRACT

Ear Spools from 1st Millennium BC: Definition and Identification

We can assert that it has been traditionally difficult in archaeology to identify ear spools and to determine their function. In publications and exhibitions, the functions of ear spools can be reported as reels, bobbins, weight, game stones, jewellery, appliques, buttons, tokens, disks, pedestals, buckles, corks, caps, clothing parts, furniture parts or unidentifiable objects. Additional ascriptions such as lenses, magnifiers and lighters have been proposed due to samples made of transparent mountain crystal. The objective of this study is to eliminate the confusion of functionality of the same object made of different materials from a holistic approach and to support these definitions with the help of various depictions and ethnoarchaeology. In the context of this study, the earring function is taken into consideration for those artefacts shaped roughly the same but made of stones such as mountain crystal, semi-precious stones, marble or of metals such as gold, electron, silver, bronze or of different materials such as terracotta, glass, tiles, bone, ivory, amber and wood. Researchers have sometimes included examples of ear spools in their publications under different names. Spools are known from the 3rd and 2nd Millennium BC used for weaving, usually larger than five inches and made of stone or terracotta. The weaving spools are excluded from this study, which are roughly built, large in size, sometimes included in weaving loom depictions and dated relatively earlier than ear spools. This study will discuss the uses of ear spools during the 2nd Millennium BC briefly and then it will focus in detail on their presence during the first half of the 1st Millennium BC and the area of distribution as well as the diversity of raw materials. Based on the reported examples and depictions of small spools which brought uncertainties about their function and naming, we will present some personal thoughts and assessments for the consideration of the researchers on their use as earrings during the 1st Millennium BC. Ethnoarchaeology, depictions, and data from ancient sources are used in a method that is as holistic as possible. Although a few researchers have referred to “disc” earrings in their descriptions, they have agreed that there is not enough archaeological example to prove any of their descriptions. Therefore, in this study we tried to increase the number of examples including archaeological finds made of different materials. The use of earrings by genders in Mediterranean and Anatolian cultures is also discussed. Possible regional results are questioned based on the distribution of findings and of depictions of ear spools. When we evaluate the ear spools that were made of different materials and

* Prof. Dr. Daniş Baykan, Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi A Blok, Arkeoloji Bölümü, Güllapoğlu Yerleşkesi, 22030, Merkez / Edirne-TR. E-posta: danisbaykan@trakya.edu.tr. Orcid No: 0000-0003-3194-1439

their depictions, it would be erroneous to oppose their existence until the end of the 6th Century BC or to deny their function as earrings. Therefore, it is proposed that they should be accepted as the most common form of earrings of the first half of 1st Millennium BC considering the information I tried to fit in the scope of this study, as well as the similarities in material and in size between the antic and the contemporary ear spoons. Apart from that, another group of finds with debated function, often identified as astragali, is proposed to entitle as unused and combined pair of ear spoon.

Keywords: Spoon, Earring, Ear Stud, Ear Tunnel, Jewelry, Lydia.

ÖZ

Makara küpelerin gerek adlandırılması gerekse işlevinin belirlenmesi zorluk çekilen bir konudur. Bu küpelerin işlevleri yayınlarda ve sergilemede makara, bobin, ağırlık, oyun taşı, aplik, düğme, jeton, disk, kaide, toka, takı, tıpa, kapak, kıyafet ve mobilya aksamı veya belirsiz nesne olarak geçebilmektedir. Bunlara ilaveten dağ kristalinden örneklere, şeffaflığı nedeniyle, lens, büyüteç, tutuşturucu gibi işlevler de önerilmiştir. Bu çalışmada aynı biçimde ama farklı malzemeden nesnelere verilen işlev karışıklığını, bütüncül bir yaklaşımla ortadan kaldırmak; tanımlamaları betimler ve etnoarkeolojiyle desteklemek amaçlanmıştır. Dağ kristali, mermer ve yarı değerli taşlardan; altın, elektron, gümüş, bronz gibi metallerden veya pişmiş toprak, cam, fayans, kemik, fildişi, amber, ahşap gibi farklı malzemelerden yapılan, kabaca aynı biçimdeki nesnelere bu çalışmada küpe işlevi açısından değerlendirilmiştir. Araştırmacılar yayınlarda bazen farklı adlandırmalarla, makara küpelerin örneklerine yer vermiştir. MÖ 3. ve 2. binyılda, genellikle beş santimden büyük, taştan ve pişmiş topraktan yapılmış dokuma işlevli makaralar bilinmektedir. Kaba yapılı, büyük boyutlu ve bazen de dokuma tezgâhı tasvirlerinde betimlenen, makara küpelerden nispeten erkene tarihlenen dokuma makaraları çalışmanın dışında tutulmuştur. Bu çalışmada makara küpelerin, kısaca ele alınacak MÖ 2. binyıl kullanımından sonra, detaylı olarak MÖ 1. binyılın ilk yarısındaki varlıklarına, dağılımlarına, malzeme çeşitliğine değinilmiştir. Verilen örnekler ve betimler doğrultusunda da gerek işlev, gerekse adlandırma konusunda belirsizliklerin yaşandığı ufak boyutlu makaraların, MÖ 1. binyılda küpe işlevinde kullanılmaları üzerine kişisel düşünce ve saptamalar, araştırmacıların yorumuna sunulmuştur. Mümkün olduğu kadar etnoarkeoloji, betimlemeler ve antik kaynak verileri bütüncül olarak kullanılmıştır. Bazen araştırmacılar “disk” küpe betimlerine değinse de, gerçek küpelerin eksikliğinde hemfikir oldukları için, bu makalede arkeolojik buluntular mümkün olduğunca farklı malzemeden örneklendirilmeye çalışılmıştır. Akdeniz ve Anadolu kültürlerinde küpe kullanımı cinsiyetler açısından da ele alınmıştır. Makara küpelerin buluntularının ve betimlerinin dağılımıyla, olası bölgesel sonuçlar sorgulanmıştır. MÖ 6. yüzyıl sonuna kadar farklı malzemelerle karşımıza çıkan makara küpeleri ve betimlerini birlikte değerlendirdiğimizde, bunlara şüphyle yaklaşmanın veya küpe oluşlarına karşı çıkmanın yanlış olduğu ortadadır. Bu nedenle çalışmanın sınırlarına sığdırmaya çalıştığım verilerin ve günümüzde kullanılan makara küpe çeşitlerine malzeme ve boyutsal benzerliğin görmezden gelinmesine son verilerek makara küpelerin MÖ 1. binyılın ilk yarısının en yaygın küpe biçimi olarak kabul edilmesi teklif edilmiştir. Bunun dışında, genellikle aşık olarak adlandırılan, işlevi tartışmalı, diğer bir buluntu grubunun da kullanılmaması ve bitişik makara küpe çiftleri olması teklifi sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Makara, Küpe, Kulak Saplama, Tünel Küpe, Takı, Lydia.

Giriş

Makara k pelerle, Antik ağ kontekstlerinde buluntu ve betim olarak sıkça karılaşılımasına karşın, araştırmacılar tarafından tespiti ve küpe işlevinin belirlenmesi oldukça sorunludur. Bu çalışmada incelenecek makara küpeler,  n ve arka dairesel yüzleri değişiklik gösteren, dairesel yüzlerden gövde ortasına doğru daralarak makara biçimini oluşturan buluntulardır. Makara küpenin betimi de kulak memesindeki disk biçiminde gösterilmiştir. Makara küpelerin  n ve arka dairesel yüzeyleri tamamen içi boş makaralar olabileceği gibi, özellikle  n dairesel yüzü betimli, i bükey, dış bükey veya farklı malzeme kakmalıları da bulunmaktadır. Farklı malzemelerden çokça arkeolojik buluntuyla örneklendirme yapılacak olmasının nedeni; sınırlı sayıda araştırmacının betimlerdeki “disk” küpelere değinmesine karşın, bu küpenin betimlerinin, arkeolojik buluntu ile kanıtlanmadığı konusunda hemfikir olmalarıdır. Antik ağ k pelerinin etimolojisi ve kullanılan kelime çeşitliliği hakkında araştırmalar yapılmıřtır¹. Küpenin kullanımında cinsiyet farklılıęı² ve tek ya da çift kulakta kullanımı³ üzerine bazı antik kaynaklardan sınırlı bilgiler edinebiliyoruz. Antik Yunancada küpeler için kulakta (* v  ti*) anlamını ifade eden enotion (* v tiov*, * v tia*) veya *hermata* (* rmat *)⁴ sözcüğü kullanılmaktaydı.

Taş (dağ kristali, mermer, yarı değerli taşlar), metal (altın, gümüş, bronz), pişmiş toprak, cam, fayans, kemik, fildişi, amber, ahşap gibi malzemelerden yapılan, temelde aynı biçimdeki nesnelere bu çalışmada kişisel düşünce ve saptamalarla M  1. binyılda küpe işlevi açısından arkeolojik buluntu  nekleriyle değerlendirilecektir. Makara küpelerin işlevinde karar birliği bulunmadığından; yayın ve sergilemelerde makara, bobin, ağırlık, oyun taşı, takı, aplik, düğme, jeton, disk, kaide, tıpa, kapak, mobilya aksamları, belirsiz nesne olarak veya dağ kristalinden  neklere, şeffaflığı nedeniyle, lens, büyüteç, tutuşturucu gibi işlevler de önerilmiştir. Bu işlev  nerisi çeşitliliğinin asıl nedeni, araştırmacıların bu nesnelere sadece belli bir grup veya belli bir malzeme seçmeleridir. Örneğin dağ kristali makaralara lens, büyüteç veya tutuşturucu gibi işlevler y klenebilmektedir⁵. Ii boş halka şeklinde tasarlanmış farklı malzemelerden yapılan makaraların amphoriskos, alabastron gibi ufak kapların kaideleri oldukları iddia edilmiřtir⁶. Küpe kullanımı Anadolu ve Mezopotamya’dan M  3. binyıldan,

1 Clarac 1841, 115-121; Kardara 1961, 62-64; Keyser 2016, 139-144; Maxwell-Stuart 1987, 411-415.

2 Ksenophon, Anabasis III. 1. 31.

3 Isidorus Hispalensis, Etymologiarum 19. 31.10: ...ocukların sadece saç kulağına küpe takması... “*Inaures ab aurium foraminibus nuncupatae, quibus pretiosa grana lapidum dependent. Harum usus in Graecia: puellae utraque aure, pueri tantum modo dextra gerebant*”.

4 Homeros İlyada’da (14. 182-183) parlak, koyu renkli üç değerli taştan oluşan küpeleri (*hermata triglena moroenta*) tanımlar. Modern Yunancadaki küpe *skoulariki* (*şkoul riki*), Roma İmparatorluğu’nda saray koruma görevindeki doğu kökenli *skholarioi* (*şkol rion*) askeri birliğinden gelir; *skholarioi* (*şkol rion*) birliğinin dikkat çekici küpeleri için başlangıçta kullanılan *skholarioilerin* küpesi (*skholarikon enotion / şkol rion  v tiov*) zamanla *skholarikion* (*şkol rion*) şekline dönüşmüştür, Uzantı 33. Bilecik şeyh Edebalı Üniversitesi Arkeoloji Bölümü Araştırma Görevlisi Haralambos Nikolayidis’e etimoloji konusunda katkısı için teşekkür ederim.

5 Plantzos 1997, 451-464.

6 Triantafyllidis 2014, 352-353; Weinberg – McClellan 1992, 20-21, fig. 1. Buradaki makalelerin ikisinde de içi boş halka biçimli dağ kristali ve cam makara küpelerin kaide amaçlı kullanımından bahsedilmektedir. Ayrıca benzer altın buluntuların da aynı işlevde olması gerektiği (Weinberg – McClellan 1992) vurgulanır.

Mısır'da MÖ 2. binyıldan itibaren bilinmektedir. Bu çalışmada öncül örneklerle değinilmekle birlikte odaklanılan tarih MÖ 1. binyılın ilk yarısını kapsamaktadır.

Yaptığım araştırmada küpe konusunda en çok dikkatimi çeken, cinsiyetler arasında küpe kullanımına detaylı ve geniş örneklendirmelerle değinilmesine karşın, hem betimlerin hem de arkeolojik buluntuların genelini tam olarak kapsayacak MÖ 1. binyıl küpe tipolojisinin olmamasıdır. Buna karşın bazı araştırmacılar⁷ belli tip ve malzemeden makaraların zaman zaman küpe olduğunu vurgulamıştır. Genel yayın, takı tipolojileri ve güncel kullanımlarında, makara küpelerin, kulak saplaması / zımbası (*ear studs*), kulak tıpası (*ear plug*), kulak makarası (*ear spool*), kulak tüneli / kanalı (*ear tunnel*), kulak kadranı (*ear gauges*), kulak fişeği (*ear flare*) gibi Türkçeleşebilecek adlandırmalarına rastlanmaktadır. Bazı betimlerle bağlantı kurarak, Ephesos Artemision dağ kristali makaralarını küpe olarak teklif eden Brein⁸, birer kemik ve bronz nesnenin de benzer işlevli olabileceğinden bahseder ve bu takı için “kulak saplaması” (*ear studs*), çiftlileri için de “kulak aşığı” (*ear astragali*) adlandırmalarını önerir⁹. Hemelrijk, vazo betimlerinde sık rastladığı bir kulak takısı nedeniyle bir tipoloji yapma gereği duymuştur¹⁰. Hemelrijk tipolojisinde makara küpeleri, kısmen “kulak kapağı” adlı “C grubu” altında görmek mümkündür. Ancak bu tipoloji küpenin takılmasına alışık olduğumuz kulak memesi takıları için değil, kulağın üst kıvrımına takılanların tipolojisidir. Bu nedenle de Hemelrijk, kulak memesindeki disk biçimli betimden çok, kulağın üzerinde asılı, sarkaçlı, püskül benzeri kulak takısıyla ilgilenir. Hemelrijk tipolojisi ve bunun gibi bazı betim¹¹ veya stil¹² araştırmalarında konu doğrudan arkeolojik buluntuyla değil, dönemsel ve bölgesel ilişkiyi belirlemek için betimler üzerinden incelenmiştir. Meriçboyu, Hemelrijk C grubu küpelerini, Lydia bölgesine özgü, iki parçalı farklı küpeler olarak tanımlayıp, sınıflandırmasının dışında tutmuştur¹³. Hemelrijk gibi Meriçboyu da kulak memesindeki küpeden çok kulağın üstündeki parça ile ilgilenmiş ve bunun için Akurgal'ın saç takısı teklifi gibi farklı görüşlerin de olduğunu eklemiştir¹⁴. Takıların ve makara küpeler haricindeki küpelerin, öncül araştırmalarını ve tarihçesini burada ele almak mümkün görülmemektedir. Makara küpeler, antik küpelere özel yayınlarda bile tipolojiler içerisinde ele alınmamıştır¹⁵. MÖ 1. binyıl küpelerini kontekstleriyle inceleyen Castor, ikonografide özellikle de korelerde sık görülen disk, nokta biçimli veya düğme benzeri olarak tanımladığı küpenin ne kadar az arkeolojik buluntusu olduğundan, Anadolu örneklerinden dağ kristalinden, kullanılmamış ve bitişik makara küpe çifti örneklerden ve içerisindeki taneçikler nedeniyle ses çıkartarlardan bahseder¹⁶. Castor'un makara küpeleri kısmen

7 Chacheva 2015, 71-90; Brein 1982, 89-92; Cahill 2001, 8-15.

8 Brein 1982, 89-92.

9 Brein 1982, 92. Bu makalede, “kulak aşığı” (*ear astragali*) adlandırması için “kullanılmamış ve bitişik makara küpe çifti” tabiri kullanılacaktır.

10 Hemelrijk sonradan yayınladığı (Hemelrijk 1984) doktora tez (Hemelrijk 1956) çalışmasında dikkatini çeken buluntulara aynı bir makalede de (Hemelrijk 1963, 28-50) değinmiştir.

11 Zeren-Hasdağlı 2014, 166, dipnot 48.

12 Çevirici 2007, 69-92.

13 Meriçboyu-Akyay 2001, 49-51.

14 Meriçboyu-Akyay 2001, 49, 81, dipnot 19.

15 Ergil 1983; Mascetti – Triossi 1990.

16 Castor 1999, 55-56, fig. 26-28.

tanımladığı doktora tezi verilerini kullanarak kaleme aldığı küpe konulu çalışmasında vardığı sonuç gerçekten şaşırtıcıdır: Sikke, vazo ve korelerde çok sayıdaki disk küpe betimine karşın hiçbir arkeolojik buluntusu olmayan bu tip, sanatçıların yorumu olabilir¹⁷ demektedir. Bu yorum, bu çalışmada ele alınan konunun da gerçek problemini göz önüne sermektedir. Higgins, konu edilen küpelere az da olsa değinerek Lindos'un M  7-6. yüzyıl tabakasından bulunan gümüş bir örneğin modern kulak saplamalarının ilk  rneği olduğunu belirtir¹⁸; M  600-330 arasındaki 4. grup küpeler iinde¹⁹ Ialysos mezar buluntularını, Rhodos ve Kıbrıs  rneklelerini verir; makaraların küpe işlevine şüphe ile yaklaşır ve kulak memesinde oluşturacağı değişiklik nedeniyle kullanışsız g rd ğunden kıyafetler için  nerir²⁰.

Yaklaşık M  7. yüzyıla tarihlenmiş Ballinesker buluntularındaki benzer makara küpeler, önceleri tam tanımlanamamalarına karşın, güncel kullanımdaki k pelerle yapılan etnoarkeoloji sonucunda kulak makarası olarak tanımlanmıřlardır²¹. Kulak makarası veya kulak tüneli şeklindeki antik küpelerin, etnoarkeoloji yardımıyla kulakta bir takı olarak yorumlanabilmesi son otuz kırk yıl içerisinde gerçekleşmiştir. Bunun nedeni uzak ve bağımsız kapalı kültürlerde makara küpelerin hiç kaybolmamasına karşın, 1980'ler sonrasında yeniden moda olmasıdır. Günümüzde de takılan ve modası devam eden makara küpelerin, tıpkı Antik ağ'da olduğu gibi dağ kristali, yarı değerli taşlar, metal, fildişi  rnekleleri yapılmaktadır (fig²². 6. 21-31). Günümüzde makara küpelerin kullanımda olması bize iki yönden etnoarkeolojik fayda sağlamaktadır. Bunlardan ilki boyut açısından karşılaştırma olanağıdır. Benzer makaraların kontektleri uygun olsa da bazen boyutu ve tasarımları nedeniyle küpe olarak yorumlamamız güçleşmektedir, ancak yeni küpelere bakarsak bize boyut ve şekil açılarından uygun gelmeyen makaraların bile çok rahatlıkla küpe olarak kullanılmış olabilecekleri anlaşılmaktadır (fig. 6. 7-18). İkinci etnoarkeoloji katkısı, küpelerin takılma aşamaları ve kulak deliği büyüklüklerinin karşılaştırmalarıdır. Makara küpenin, kulak memesinden geçen geniş kısmının oluşturacağı düşünülen bozulma, Antik ağ'da bu tipte küpe kullanımının akla yatkın gelmemesine dayanak gösterilmiştir. Günümüz modasında ve bazı geleneksel kültürlerde makara küpelerin kulak memesinde yarattığı şekil değişiklikleri, estetik bir bozulmanın aksine büyük övünç kaynağı olarak görülmektedir. Büyük çaplı makara küpelerin takılabileceği kulak deliği ilk anda oluşamadığından, genişleyen çaplarda tasarlanan makara küpeler belli s relerde takılarak ve giderek çapı büyütülerek kulak memesindeki delik genişletilmektedir. Dolayısıyla büyük bir makara küpe takabilmek buna cesaret etmek, zaman ayırmak ve başarabilmekle ilişkilidir. Günümüz makara k pelerinin de aynı malzeme ve biçimde farklı çaplarda tasarlanmasının (fig. 6. 19-21, 25-30) nedeni de belli zaman ve orantıda kulak memesindeki delik çapını genişletmektir. Hatta küpe

17 Castor 2008, 5-6, fig. 3-4.

18 Higgins 1980, 108.

19 Higgins 1980, 124-126.

20 Higgins 1980, 125.

21 Cahill 2001, 8-15.

22 Bu çalışmanın tüm görsellerini çizen, işleyen ve yeniden düzenleyerek figür tasarımını gerçekleştiren sevgili eşim koruma onarım uzmanı Öğr. Gör. Ceren Baykan'a verdiği emek ve destek için büyük bir teşekkür ve minnet boruyum.

deliğinin büyütülme sürecini hızlandırmak için günümüzde kullanılan “kulak ağırlığı” olarak tanımlanan takılarla aynı işlevde antik örneklerin kullanılmış olduğunu da düşünmeliyiz.

Makara Küpe Buluntuları

MÖ 1. binyılın öncesinde, genellikle beş santimden büyük taştan ve pişmiş topraktan dokuma işlevli makaralar bilinmektedir. Kaba yapılı, büyük boyutlu ve bazen de dokuma tezgâhı tasvirlerinde betimlenen, makara küpelerden nispeten erkene tarihlenen dokuma makaraları çalışmanın dışında tutulmuştur²³. Bu çalışmada konu edilen makara küpeler, yayınlardaki adlandırmalarına göre değil, görseli veya tanımına dayanan kendi fikrime göre değerlendirilmiştir. Burada değerlendireceklerimin büyük kısmı farklı adlandırmalarla yayımlananlardan derlenmiştir. Hitit İmparatorluk dönemi betimlerinde makara küpe görülmesine (fig. 3. 6-9) karşın, arkeolojik buluntularda küpe olarak adlandırılmış bir buluntuya rastlamadım. Ancak bu eksikliğin, aşağıda ele alınacak MÖ 1. binyıl örneklerinde de görüleceği gibi kazı ve müze malzemelerinin dikkatli incelenmesi sonrasında giderileceğini düşünüyorum. Hitit İmparatorluk dönemi betimlerinde değineceğimiz oturan tanrıçanın (fig. 3. 9) kulağındaki küpenin benzeri olabilecek bir makara küpeyi burada örnek teşkil etmesi açısından verebilirim: heykelcikle aynı koleksiyonda yer alan, MÖ 14-13. yüzyıla tarihlenen, altından bir nesne²⁴ (fig. 1. 1), malzeme, biçim ve boyut açısından süs gereci olarak sınıflandırılmıştır²⁵. Hitit İmparatorluk dönemi için teklif ettiğim bu küpenin (fig. 1. 1), günümüzde kullanılan yeni örneklerle (fig. 6. 19) yakın benzerliği de söz konusudur.

23 Girit (Trapeza mağarası, Arkhanes), İmbros (Yeni Bademli), Keos, Khios, Kiklad (Kastri, Glypha, Akrotiri, Pyrgos, Khalandriani), Lemnos (Poliochni) ve Lesbos (Thermi) adaları ile Anadolu’da Kusura ve Troia’dan MÖ 2700 sonrasında tarihlenen taş makaralar bilinmektedir (Hüryılmaz 2007, 33-47). İşlevleri için büyüklere havaneli ve dokuma ağırlığı, küçüklere terazi ağırlığı önerilmiştir. Makaraların 100 g üzerindeki dikey tezgâhlara; daha hafifleri yatay tezgâhlara uygun görülmektedir (Erdem 2016, 71,75). Beş santimden küçük ve 30 g altındaki makaraların yatay tezgâhta dahi kullanılması bence çok mümkün değildir. Bazı deneysel uygulamalarda da 50 g altındaki ağırlıklar ilave ağırlık veya bant dokuma aracı olabileceği belirtilirken deneysel uygulama dışında tutulmuş; uygulamada 100 g civarındakiler küçük, 270 g civarındakiler büyük makara olarak adlandırılmış; büyüklerinin daha iyi sonuç verdiği kanıtlanmıştır (Mårtensson – Nosch – Andersson-Strand 2009, 373-398). Bazen çok küçük makaralar ağırlık olarak belirtilmekle birlikte, kesin olmadığı vurgulanmaktadır (Rahmstorf v.d. 2015, 273). Yeşilova gibi erken ve tekil örnekler (Erdem 2016, 76, dn 34) haricinde pişmiş toprak makara dokuma ağırlıklarına Bağlararası (MÖ 1640-1600) (Tütüncüler 2005, 224, 232, 244; kat. 161, 186, 232), Çine-Tepecik Höyük (Günel 2015, 289; Günel 2017: 243, fig. 8), Dede Mezarı (Üyümez v.d. 2010, 188), Liman Tepe, Smyrna, (Erdem 2016, 69-77), Kınık (Kastamonu) (Çınaroğlu – Genç 2004, 358, çizim 10) ve Troia’da (MÖ 1300-1190) (Tütüncüler 2005, 303, kat. 488) rastlanmıştır. Gerek dokumayla ilişkili büyük pişmiş toprak makaralar, gerekse daha küçükleri Geç Tunç Çağı ve Demir Çağı arasındaki geçişte belirleyici nesnelere dendir. Sayılanlara, Alacahöyük (Çınaroğlu – Çelik 2009, 96), Bademgediği / Puranda (MÖ 1190-1170) (Meriç – Öz 2014, fig. 9), MÖ 10. yüzyıla tarihlenen Klazomenai (Bakır v.d. 2001, 31; Aytacılar 2004, 17-41), Tarsus (MÖ 12-11. yüzyıl), Tayinat, Oluz (MÖ 11-10. yüzyıl) (Dönmez – Yurtsever-Beyazıt 2016, 288), Alishar (pişmiş toprak: von der Osten 1937, 450, e1786, fig. 509; taş: von der Osten 1937, 432 (e581, e601, e727, e2155, e2166), fig. 487) ve Tille’den (Summers 1993, 131, 148, fig. 57-7) olanlar da ilave edilmelidir. Tille’nin dendrokronolojik verilere göre MÖ 1170 ile 1090 arasında tarihlenen yangın tabakasından in situ ele geçen iki örnek ve Bronz Çağ sonuna tarihlenen yangın öncesi 9. tabakaya ait küçük bir pişmiş toprak makara (Summers 1993, 131, 148, fig. 57-7) kontekstleri açısından önemlidir.

24 Uzantı 1.

25 Muscarella 1992, 55.

MÖ 1295-1070 yıllarına tarihlenmiş Kahire Al-Lišt nekropolünde ele geçen kireçtaşı²⁶ (fig. 1. 2), pişmiş toprak²⁷ (fig. 1. 3) ve ahşap²⁸ (fig. 1. 4) makaralar boyutları, sayıları ve mezar içerisinde bulunmaları nedeniyle bence makara küpeleridir²⁹. İsrail Tel Mikne Ekron yerleşiminde MÖ 1069-945 arasına ait bir tabakada fayanstan, bir yüzü bitkisel bezemeli, yayınında kulak tıpası “*ear plug / (earring)*” tabiri kullanılan makara küpe bulunmuştur³⁰. Araştırmacılar tarafından işlevi henüz tam kesinleştirilemediğinden, değerli metallere yapılanların dışında makara küpelerin, çoğunlukla yayımlanmadığı anlaşılmaktadır. Lydia ve İonia bölgeleri ile yakın çevresinde makara küpe buluntularındaki artış gözle görülür şekildedir.

Ephesos Artemision makara küpelerin yayımlanmış en çok örneğine rastlanılan yerdir (fig. 1. 5-30). Görünürdeki bu yoğunluğun, makara küpelerin Ephesos Artemision’da çokça olmasından mı yoksa daha çok yayımlanmasından mı kaynaklandığı ancak ileriki araştırmalarda anlaşılacaktır. Yayınlarda bu küpelerin işlevleri tartışılmış³¹, bazen takı, nadiren küpe kapsamında değerlendirilmişler ama genel olarak belirsiz işlevli nesnelere olarak sınıflandırılmışlardır. Yayınlardan tespit edebildiğim Ephesos Artemision buluntusu makara küpe sayısı 265 bronz³² (fig. 1. 6, 1. 19-24), 20 elektron³³ (fig. 1. 25-30), 6 fildişi³⁴ (fig. 1. 5), 6 dağ kristali³⁵ (fig. 1. 10-13), 2 nefes³⁶ (fig. 1. 8-9), 1 gümüş³⁷ (fig. 1. 7) olmak üzere üç yüzün üzerindedir (fig. 1. 5-30). Makara küpelerin, Tilki Tepe Tümülüsü’nde bir lahitten³⁸ (fig. 1. 32), Toptepe Tümülüsü’nden³⁹ (fig. 1. 33a-b), Bintepe alanında bir tümülüstü⁴⁰, Sardeis

26 Uzanti 2.

27 Uzanti 3.

28 Uzanti 4.

29 MÖ 14. yüzyıl sonlarında benzer küpelerin Mısır’da kullanıldığını göstermesi açısından Tutankhamun mezarında bulunan mask ve lahitteki kulak betimleri önemlidir. Tutankhamun’un 18 yaşında öldüğü düşünüldüğünde bir soylu olarak makara küpe taktığı, ancak yaşından dolayı henüz küpe deliklerinin yeteri kadar büyük olmaması gerçeğe uygundur. Kulak deliğinin büyüklüğünden normal bir halka küpe için yapılmadığı bellidir. Bk. Uzanti 5.

30 Dothan 1989, 11, fig. 1. 9.

31 Genellikle işlevi net değildir denilmiş, montajda kullanılacak parçalar olabileceğinden bahsedilmiştir. Brein (1982, 89-92), bazı betimlerle bağlantı kurarak Ephesos Artemision buluntusu dağ kristali olanlar başta olmak üzere makaraların bir kısmını küpe olarak teklif etmiştir. Makalesinde Ephesos Artemision buluntusu bir kemik ve bir bronz nesnenin de benzer işlevli olabileceğinden bahseder. Makalesinin sonunda tanımladığı tip küpeler için “kulak saplaması” (ear studs) kelimesini kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftleri için de “kulak aşığı” adlandırmasını teklif eder (Brein 1982, 92). Halka şeklindeki bronz örnek için gördüklerinden bahsederken içlerinde karbon kalıntısı görüldüğünden ve korozyon izlerinden tahta dolu olabileceğinden bahsetmiştir (Brein 1982, 91-92).

32 Klebinder-Gauss 2007, 91-92, kat. 674-709, lev. 43 674-709: Burada 78 tam, 158 parça halindeki bronz buluntunun Bammers; 29 adet bronz buluntunun ise Hogarth çalışmalarından geldiği söylenmektedir.

33 Klebinder-Gauss 2007, 219-220, kat. D 36-52, lev. 104.

34 Brein 1982, lev. XXIII h; Klebinder-Gauss 2007, 91.

35 5 adet: Seipel 2008, 272-273, kat. 192-196; ek 1 adet: BM 1907, 1201. 472, Uzanti 6.

36 Seipel 2008, 273, kat. 197-198.

37 Pülz 2009, 309, kat. 414, renkli lev. 24. 414.

38 Roosevelt 2009, 239, fig. C. 19.

39 İçerisinde ufak parçacıklı iki çift altın makara küpe için törensel (Sevin – Arslan-Sevin 2018, 34-35, fig. 21) veya çingirak (Baughan 2010, 293, 537 kat. 174) işlevleri önerilmiştir.

40 Brein 1982, 91, dipnot 28: 1 çift Manisa Arkeoloji Müzesi’nde olarak belirtilmiştir.

Nekropolünden⁴¹ ve 123 numaralı mezardan⁴² (fig. 1. 34), ölü gömme gelenekleriyle ilişkili hediyeler arasındaki örneklerine rastlanmaktadır⁴³. Bunlar haricinde Ainos⁴⁴ (fig. 1. 37-38), Antandros⁴⁵ (fig. 1. 35), Halikarnassos⁴⁶, İasos⁴⁷, Klazomenai⁴⁸, Latmos Herakleia⁴⁹ (fig. 1. 36); adalardan Paros'tan⁵⁰; Kıbrıs / Marion'dan⁵¹; Samos⁵² ve Thasos'tan⁵³, Rhodos⁵⁴ / Lindos⁵⁵, Kamiros⁵⁶ ve Ialysos'tan⁵⁷ çoğu mezar buluntusu örnekler saptanabilmektedir. Tespit edebildiğim uzak örnekler arasında da Bulgaristan'dan Apollonia Pontika⁵⁸ ve Odessos⁵⁹; kıta Yunanistan'dan Brauron⁶⁰, Eretria⁶¹ ve Ypati⁶² ile İspanya'dan Ampurias⁶³ gösterilebilir.

Hakkında farklı işlev önerileriyle genellikle aşık adıyla anılan⁶⁴, bence kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftleri olan buluntuların da burada ele alınması gerekmektedir. Bitişik olması nedeniyle henüz hiç kullanılmamış bu makara küpe çiftlerinin altın, elektron, gümüş, bronz, fildişi, dağ kristali gibi farklı malzemelerden örnekleri vardır. Tıpkı makara küpelerin yoğunluğu gibi kullanılmamış ve bitişik makara küpe

41 Butler 1922, 85, fig. III. 83: Nekropol tepesi kazılarında 1911'de bulunan altın buluntuların fotoğrafları arasında 1 adet.

42 İçerisinde ufak parçacıklı örneklerden: Baughan 2010, 293, 301, 508, fig. 29, kat. 135.

43 Bu buluntuların çok yakın bir benzeri Britanya Müzesi'nde bulunmaktadır (fig. 1. 31), Uzantı 19.

44 1 çift dağ kristali, 1 kemik, Başaran – Kurap 2013, 376-377, fig. 7 ve kapak “özellikle mavi camdan Doğu Akdeniz’de üretildikleri anlaşılan ortası boğumlu, uçları iç bükey biçiminde yapılmış düğmeler” Başaran – Kurap 2013, 383. Yine Ainos'dan bir diğer dağ kristali makara küpe de çift olarak E08-ST1-M6 numaralı lahitte bulunmuştur (Kurap 2009, 32, fig. 22).

45 Polat – Polat 2007, 4, fig. 18. 133 numaralı olarak belirlenen mezar kontekstinden ele geçen bir çift makara küpe, yayında “kemik süs objesi” şeklinde tanımlanmıştır.

46 Özet 1994, 88-96; Sın 2007, 138-141.

47 Brein 1982, 91.

48 Hürmüzlü 2003, 466, fig. 11, 45, lev. 86: MÖ 7. yüzyıl son çeyreğine tarihlenen 42, 192 ve 208 numaralı kremasyon mezar hediyeleri arasında rastlanan “mantar biçimli oyun taşı” olarak tanımlanan, işlevi belirsiz pişmiş toprak nesnelere Khios'tan bir mezar kontekstinden bulunan çiftle karşılaştırılmış, bunların da Boardman tarafından işlevinin bilinemediği vurgulanmıştır.

49 Brein 1982, 89, XXIII d, çap 3,97 cm, yükseklik 1,18 cm.

50 Brein 1982, 89.

51 Brein 1982, 91.

52 Dağ kristali bir örnek için Boehlau 1898, 161, lev. XV. 16; Samos Arkeoloji Müzesi'nde biri çift olmak üzere dört farklı vitrinde dağ kristalinden mezar buluntusu makara küpe örnekleri sergilenmektedir. Sadece birinin kontekstinde alabastron olmasına karşın, hepsinin etiketlerinde alabastron kaidesi olduğu yazılmıştır. Kurşun bir örnek için Boehlau 1898, 162, lev. XV. 2 ve bir olasılıkla bronz (cinsi belirtilmemiş) örnek için Boehlau 1898, lev. XV. 14.

53 Aktaran Weinberg – McClellan 1992, 94.

54 Williams – Ogden 1994, 89.

55 Higgins 1980: 108, 125.

56 Fikellura 254 numaralı mezar buluntusu dağ kristali bir çift makara küpe için Uzantı 21 (Uzantıda kap kaidesi olarak tanımlanmıştır); yine Kamiros'ta mezar buluntusu mermer bir pyksis içerisinden bir altın örnek için Uzantı 22.

57 Weinberg – McClellan 1992, 94; Higgins 1980, 125; Brein 1982, 91.

58 Tamamı mezardan çoğu çift 12 adet: Chacheva 2015, 71-90.

59 Galata Tümülüs 2: Chacheva 2015, 81, fig. 7.

60 Brein 1982, 91.

61 Higgins 1980, 125; MÖ 5. yüzyıla tarihlenen ve makara küpeleri taklit eden, daha küçük kulak deliği için tasarlanan örneklerden.

62 Weinberg – McClellan 1992, 94 kat. 37-38.

63 Almagro 1953, 79, fig. 40. 7.

64 Meriçboyyu-Akyay 2001, 78; Akurgal (M) 1999, 52-53; Brein 1982, 90; Klebinder-Gauss 2007, 248-249.

çiftlerinin de en çok görüldüğü yer Ephesos Artemision'dur (6 bronz⁶⁵, 5 fildişi⁶⁶, 2 dağ kristali⁶⁷). Şu anki bilgilerimizle, Ephesos Artemision⁶⁸ (fig. 2. 1-9, 17), Smyrna⁶⁹ (fig. 2. 15-16) ve Lydia tümülüsleri⁷⁰ (fig. 2. 10-14) haricinde örneğine rastlanmamıştır. Meriçboyu bunların Lydia dışında görülmeyen gerdanlık veya saç süsü olabileceğini; belki çiftli iğnelere takılarak, belki de arasındaki boşluktan saç tutamı geçirilerek farklı saç modelleri oluşturulabileceğini vurgular⁷¹. Kontekstini bildiğimiz buluntu yeri belli, kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftlerine dayanarak mezar hediyesi veya kutsal alan adağı olarak kullanıldığını söylemek yanlış olmayacaktır. Ephesos Artemision buluntuları ve ardından Lydia tümülüs buluntuları bunların bölgesel sınırını çizmesi açısından önemlidir. Smyrna'da bir sanduka mezarda bulunan iki altın kullanılmamış ve bitişik makara küpe çifti⁷², daha önceden sadece büyük kutsal alan sunularından ve tümülüs mezar hediyelerinden bildiğimiz buluntuların, sıradan bir lahit mezarın da içeriğinde olabileceğini göstermesi açısından önemlidir.

Makara Küpe Betimleri

Makalede ele alınan makara küpelerin küpe işlevi dışındaki sınırlı ve bölgesel bir kullanımına en baştan değinilmesinde fayda vardır. Halka biçimli içi boş makara küpelere benzeyen bu grup, Tiryns "avcılık freski"⁷³ (fig. 3. 1), Mykenae "erkekler megaronu" freski⁷⁴ (fig. 3. 2), Knossos'tan bir mühür⁷⁵ (fig. 3. 3) ve Linear B logogramlarında⁷⁶ (fig. 3. 4-5) atların yelelerine geçirilmiş şekildedir. At betimlerinin yelelerindeki makaralara Miken coğrafyası dışında rastlanmamıştır. Yelelerdeki bu betimleri, bence bu küpeleri takanlara karşı kazanılan bir zafer göstergesi olarak da yorumlayabiliriz.

Erkeklerin küpe takmasıyla ilişkili bilgi veren tüm araştırmacılar, erkeklerde küpe takma alışkanlığının doğu geleneği olduğunda hemfikirdir⁷⁷. Her ne kadar "doğu" kelimesi araştırmacılar arasında her zaman aynı coğrafyayı temsil etmese de bazen Mezopotamya, genellikle Anadolu'nun tamamı, bazen de Lydia ve Phrygia bölgeleri kastedilmektedir. MÖ 1. binyılın ilk yarısında erkeklerde küpenin Doğu Akdeniz, özellikle de Anadolu ve Kıbrıs geleneği olduğu genel kanıdır. Anadolu'da erkeklerin küpe takma geleneği hakkında MÖ 3. binyıl için İkitzepe ölü hediyelerinden⁷⁸; Hititler için betimlerden (fig. 3. 6-9); Lydia için antik kaynaklardan⁷⁹ veri elde edilebilmektedir.

65 Klebinder-Gauss 2007, 185-186, kat. 939-944, lev. 93 941-942.

66 Seipel 2008, 148-149, kat. 157-159; Klebinder-Gauss 2007, 248-249, kat. 157-159; Brein 1982, lev. XXIII f-g; Britanya Müzesi 1907, 1201. 431, Uzantı 7.

67 Seipel 2008, 272, kat. 192-193; Uzantı 20.

68 Brein 1982, lev. XXIII f-g; Klebinder-Gauss 2007, 185-186, 248-249, kat. 157-159, 939-944, lev. 93 941-942; Seipel 2008, 148-149, 272, kat. 157-159, 192-193; Uzantı 7, 20.

69 Akurgal (M) 1999, 51-69.

70 Sevin – Arslan-Sevin 2018, 94, fig. 90; Türe 2009, fig. 201; Uçankuş 2002, 519.

71 Meriçboyu-Akyay 2001, 74-75.

72 Akurgal (M) 1999, 52-53.

73 Evans 1935, 829. MÖ 13-12. yüzyıl.

74 Evans 1935, 829. MÖ 13. yüzyıl.

75 Palmer 1965, fig. 22. MÖ 13-11. yüzyıl.

76 Weilhartner 2014, LXXXV g1, g2. MÖ 13-12. yüzyıl.

77 Carol-Kurtz – Boardman 1986, 61-62.

78 Bilgi 2004, 25-50.

79 Ksenophon, Anabasis III. 1. 31.

MÖ 7-4. yüzyıllarda Kıbrıs⁸⁰ merkezli Doğu Akdeniz erkeklerinin küpe kullanımını üzerine de çalışmalar yapılmıştır⁸¹. Hitit yazılı belgelerinde “*ıstamahura ve HUB. BI*” olarak adlandırılan küpelerin kadınlar ve erkekler tarafından kullandığı anlaşılmaktadır⁸². İnandık⁸³ ve Bitik⁸⁴ vazoları, gümüş bir rython⁸⁵ ve çok sayıda kabartma üzerinde erkeklerin halka küpe taktığı görülmektedir. Makara küpelerin erkeklerdeki betimlerine Boğazköy Kayalıboğaz mevkiinde bulunan bir heykelcikte⁸⁶ (fig. 3. 6), Lazkiye⁸⁷ (fig. 3. 7) ve Boğazköy⁸⁸ heykelciklerinde ve Britanya Müzesi heykelciğinde⁸⁹ (fig. 3. 8); kadınlardaki betimine ise oturan tanrıça heykelciğinde⁹⁰ (fig. 3. 9) rastlanmaktadır. Hitit İmparatorluğu sonrası Güney Doğu Anadolu Merkezi Krallıkları coğrafyasında MÖ 8. yüzyıla tarihlenen Karatepe ortostatları üzerinde⁹¹ de makara küpe betimlerini görmek mümkündür (fig. 3. 10).

Ksenophon erkeklerin küpe takma alışkanlığında Lydialı erkeklere atıfta bulunur⁹². MS 1-2. yüzyılda yaşamış Prusalı Dion Krystostomos⁹³, kadınlar arasında çok

80 MÖ 1. binyılın ilk yarısına ait Akdeniz havzasında farklı merkezlerde bulunan kireçtaşı heykel ve heykelciklerin geneli için Kıbrıs üretimi olduğuna dair bir ön görüşü bulunmaktadır. Araştırmacıların bu ön görüşüyle derinlemesine kabulünün dayanağı ise Kıbrıs genelindeki bazı merkezlerden bu çeşit üretimlerin örneklerinin bulunmuş olmasıdır. Özellikle konumuzu yakından ilgilendiren küpeyle betimlenmiş kireçtaşı heykeller buluntu yeri fark etmeksizin “Kıbrıs tipi”, “Kıbrıs üretimi” olarak adlandırılmaktadır. Yakın zamanda, Batı Anadolu’da Datça Emecik’te bulunan kireçtaşı heykel ve heykelcikler üzerinde bazı içerik belirleme analizleri ile ince kesit analiz ve taramaları yapılmıştır (Ataman – Aydın – Muskara 2017, 77). Bu konudaki tez araştırması gerek arkeometri araştırmalarının sonuçlarıyla gerekse bölgede yapılan taş ocağı araştırmasıyla Emecik buluntusu çoğu kireçtaşı heykelciğin yerel üretim olması gerektiğini ortaya koymaktadır (Muskara 2013). Aslında dikkatli bir incelemeyle, Kıbrıs menşeli kireçtaşı heykel ve heykelciklerde karşılaştığımız küpeler ile burada konu edilen küpelerin farklı olduğu rahatlıkla anlaşılabilir. Makara küpelerin kireçtaşı heykel ve heykelciklerde betimlenenlerinin ya Kıbrıs dışındaki arkeolojik kazılarda bulunduğu ya da özel müze ve koleksiyonlara çıkış yeri bilinmeksizin “Kıbrıs tipi” açıklamasıyla kaydedilmesi dikkat çekicidir. Bir özel koleksiyon, diğeri müzeye satın alma çıkış yeri belirsiz iki kireçtaşı heykelde betimlenen küpeler için Hermary – Markou 2003, 233, fig.21 ve 234, fig. 23. Kıbrıs’ta bulunan küpeli heykellere bakıldığında makara küpelerin kullanılmadığı, çoğunda tekli veya çiftli halka, spiral, sandal tip veya sarkaçlı küpelerin yaygın olduğu açıktır, örneğin: Hermary – Markou 2003, fig. 1-16.

81 Hermary – Markou 2003, 211-236.

82 Alp 1948, 301-319; Baltacıoğlu 2003, 59-131; Hoffner 1966, 377-402; Koşak 1978, 99-123; Maxwell-Hyslop 1980, 85-90. Makalenin ortaya çıkış sürecinde özellikle MÖ 2-1. binyıl için değerli fikir ve görüşlerini benimle paylaşan, sorularımı cevapsız bırakmayan Sayın Prof. Dr. Belkis Dinçol ve Doç. Dr. Hasan Peker’e teşekkürlerimi sunarım.

83 Akurgal 1995, fig. 26a-b; Darga 1992, 56-60, fig. 39-42.

84 Darga 1992, 55, fig. 37-38; Akurgal 1995, fig. 25, lev. 30-31.

85 Akurgal 1995, fig. 28.

86 Bingöl 1999, 135, kat. 145; Akurgal 1995, fig. 25, lev. 70c-d; Darga 1992, 99, fig. 98; Uzunoğlu 1983, 232, A. 616; Kulakçıoğlu 1992, 119, fig. 138.

87 Akurgal 1995, lev. 72-73a; Martin, 2007, lev. 12; Darga 1992, 101, fig. 102.

88 Martin, 2007, lev. 1; Akurgal 1995, fig. 25, lev. 73b; Darga 1992, 101, fig. 101.

89 Akurgal 1995, lev. 70a-b; Darga 1992, 104, fig. 105.

90 Darga 1992, 103, fig. 103; Akurgal 1995, fig. 25, lev. 79.

91 Darga 1992, 339, fig. 329.

92 Ksenophon, Anabasis III. 1. 31: “*Ἐντεῖθεν ὑπολαβὼν Ἀγασίας Στυμφάλιος εἶπεν· Ἀλλὰ τοῦτο γε οὔτε τῆς Βοιωτίας προσήκει οὐδὲν οὔτε τῆς Ἑλλάδος παντάσῃν, ἐπεὶ ἐγὼ αὐτὸν εἶδον ὡσπερ Λυδὸν ἀμφοτέρω τὰ ὅτα τετραπημένον.*”

93 Dion Krystostomos 32. 3: “*{ἀν} ἄνδρες ἀγαθοὶ γίνονται καὶ σωτήρες τῶν πόλεων. ἐκεῖνοι μὲν οὖν κακῶς ἐχρήσαντο τοῖς ὡσὶ τῶν παιδῶν, ὑμεῖς δὲ τοῖς αὐτῶν κάκιον. δῆμον γάρ ἐστιν ἀκοῆ τὸ θεάτρον· εἰς τοῦτο δὲ καλὸν μὲν ἢ τίμιον οὐδὲν ὑμῖν ἢ σπανίως ποτὲ εἰσέρχεται· κρουμάτων δὲ ἀεὶ μεστόν ἐστι καὶ θορύβου καὶ βωμολοχίας καὶ σκωμιμάτων οὐδὲν εὐοικότων χρυσῶ. διὰ τοῦτο οὖν ὄρθως ἐφην ἄπορην ὑμᾶς σπουδῆς. οὔτε γὰρ αὐτοὶ σπουδαῖοι ἐστε οὔτε οἱ ὑμέτεροι συνήθεις καὶ πολλὰκίς εἰς ὑμᾶς εἰσιόντες,*

olağan küpe takma geleneğinin Phrygia ve Lydialı geçen erkeklerde de gelenek olduğundan bahseder. Ksanthos'ta bulunmuş MÖ 6. yüzyıla tarihlenen bir kabartmadaki⁹⁴ tüm erkek müzisyen ve güreşçiler, kulaklarına farklı bir malzeme ilavesiyle küpeli betimlenmişlerdir. Bu çalışmada ele alınan makara küpelerin erkeklerde betimlenen örneklerine D ver⁹⁵ (fig. 3. 11), Larissa⁹⁶ (fig. 3. 12) ve Sardeis⁹⁷ (fig. 3. 13) buluntusu pişmiş toprak mimari levhalarda; Tatarlı T m l s ⁹⁸ ahşap yüzey boyamalarda (fig. 3. 14-15); Myrina⁹⁹ (fig. 3. 16) ve Pitane¹⁰⁰ (fig. 3. 17) amphoralarında; Naukratis¹⁰¹ (fig. 3. 18) ve Smyrna¹⁰² buluntusu (fig. 3. 19) vazo resimlerinde rastlanmaktadır. Makara küpeleri, büyük boyutlu erkek heykellerinde de görebilmek mümkündür. MÖ 7. yüzyıl sonu ile MÖ 6. yüzyıl başına tarihlenen Dipylon¹⁰³ (fig. 3. 20), Sounion¹⁰⁴ (fig. 3. 21), Keramaikos¹⁰⁵ (fig. 3. 22) ve New York¹⁰⁶ (fig. 3. 23) kourosları ile Atina'dan bir moskophoros¹⁰⁷ (fig. 3. 24) heykellerinin kulak kısımlarına dikkatle bakıldığında, kulak memesinde bariz bir dairesellik fark edilmektedir. Araştırmacılar, rölyef, kazıma ve boyayla¹⁰⁸ belirtilen kouros küpelerini ya yorumuz durum tespitlerinde anar ya da erkek ve küpe ilişkisine değinmemek için görmezden gelir¹⁰⁹. Lydia ve Etrüsk kültürleri arasındaki paralelliği, gerek konu edilen küpelerin kullanıldığını kanıtlayan betimler, gerekse Etrüsk erkeklerinin de küpe kullanması göstermektedir. Bazı araştırmacılar Lydia sanatında görülen kimi unsurların Etrüsk sanatında MÖ 6. yüzyıl ve sonrasında artmasını Perslerin Sardeis'i alışı ve ardından yaşanan göç hareketliliği ile aıklamaktadır¹¹⁰. Chusi nekropol nden oturan erkek şeklinde kireçtaşı urnenin kapaėında¹¹¹ (fig. 3. 25), Sicilya Agrigentum'dan bir b stte¹¹² (fig. 3. 26) ve bazı pişmiş toprak mimari elemanlarda¹¹³ (fig. 3. 27-29) bu küpeler betimlenmiştir.

Anadolu ikonografisinde, Aktepe T m l s ¹¹⁴ (fig. 4. 1) ve Gordion¹¹⁵ freskleri,

μῦμοί τ' ὀρχησταί τε χοροῖσι πῆλιν ἄριστοι, ἵππων τ' ὠκυπόδων ἐπιβήτορες, οἳ τε τάχιστα ἤγειραν μέγα νεῖκος ἀπαιδεύτοισι θεαταῖς, νηπιάχοις, ζῦνὸν δὲ κακὸν πολέεσσι φέρουσιν."

94 İstanbul Arkeoloji Müzeleri (IAM 5237) koleksiyonundaki kabartma için Asgari 1983, 54-55, B. 138.

95 Asgari 1983, 52, B. 131.

96  nc  2013, 259, lev. 1;  nc  2018, 193.

97 Ateşlier 2010, 452.

98 Summerer 2010, 135, fig. 7, kapak.

99 Kahya 2017, fig. 11.

100 Kahya 2017, fig. 12.

101 Uzantı 8.

102 Akurgal 1993, lev. 59a.

103 Hermary – Markou 2003, 232, fig.17; Boardman 2001, fig. 62.

104 Boardman 2001, fig. 64.

105 Uzantı 32.

106 Boardman 2001, fig. 63.

107 Atina akropol nde bulunarak 624 numarayla kayda giren bu heykel kendisine ait kaide yazıtından anlaşıldığı üzere "Palos'un oğlu Rhombos" a aittir. Yaklaşık MÖ 560. Boardman 2001, fig. 112 ve iç kapak.

108 Carol-Kurtz – Boardman 1986, 62-63.

109 Carol-Kurtz – Boardman 1986, 63, dipnot 129.

110 Hemelrijk 1984, 193.

111 Uzantı 18.

112 Hamdorf 1996, 68, fig. 82.

113 Pasquier 1998, 60; Uzantı 23-24; Etrüsk ve Lydia pişmiş toprak mimari elemanlarında büyük paralellikler mevcuttur: bunlara makara küpe betimli Larissa'dan bir akroter için bk.  nc  2018, 190.

114 Bingöl 1999, 220, fig. 11.

115 Bingöl 1999, 44, fig. 4.

Klazomenai vazo resimleri¹¹⁶ (fig. 4. 2-6) ve taş aryballosu¹¹⁷ (fig. 4. 7), Dorylaion steli¹¹⁸ (fig. 4. 8), Polyksene lahdi¹¹⁹, Kyzikos Sireni¹²⁰ (fig. 4. 9), Khalkedon¹²¹ (fig. 4. 10-11), Kırkağaç¹²² ve Miletos¹²³ (fig. 4. 12-13) koreleri disk şeklinde betimlenmiş makara küpelerin görüldüğü örneklerdir. Batı Anadolu özelliği kabartmalı sütun tamburları (*columna caelata*), şimdiye dek sadece Ephesos Artemision, Didymaion ve Kyzikos'ta bulunmuştur. Didymaion¹²⁴ ve Kyzikos¹²⁵ kabartmalı tamburlarında korunagelen başlar örtülü olduğundan kulak kısımları görünmemektedir. Ephesos *columna caelata* parçalarından biri iyi¹²⁶ (fig. 4. 14), biri yarım¹²⁷ (fig. 4. 15) olarak korunan başlarda ve iki ufak parçadaki¹²⁸ (fig. 4. 16) kulakta makara küpe görülmektedir. Batı Anadolu menşeli fildişi buluntular diğer yerel üretimler¹²⁹ çoğunlukla Samos Heraion¹³⁰ ve Ephesos Artemision gibi büyük kutsal alanların adakları arasından gelmektedir. Bunların en özel örnekleri arasında biri Samos Heraion'dan¹³¹ (fig. 4. 17), diğeri Ephesos Artemision'dan¹³² (fig. 4. 18) iki adet telli müzik aleti parçası vardır; Samos buluntusu tartışmasız bir erkeği betimlemekle birlikte diğeri hakkında görüş birliği oluşmamıştır. Bu iki buluntuda da kulaklarında disk biçimli küpeler betimlenmiştir. Samos örneğinde kulak memesinde boş bırakılan yuvaya farklı bir malzemeden küpe kakılmış olmalıdır. Diğer müzik aleti parçasında küpe çember şeklindedir. Ephesos Artemision adakları arasında tespit edilen fildişinden direkli başlığının üzerinde şahin taşıyan rahibe¹³³ (fig. 4. 19), yün eğiren rahibe¹³⁴ (fig. 4. 20), çiftli kâse kabının kulpundaki Kubaba¹³⁵ (fig. 4. 21), boynundaki uzun kolyeyi tutan rahip¹³⁶ (fig. 4. 22) ve diğer iki kadın¹³⁷ (fig. 4. 23-24) heykelciğinde, bir altın heykelciğe¹³⁸ (fig. 4. 25) ve Ephesos pişmiş toprak yüz parçasında¹³⁹ (fig. 4. 26) makara küpeleri

116 Akurgal 1993, lev. 58a-b, 59b; Uzantı 25-26.

117 MÖ 620-610 arasına tarihlenen aryballosun Klazomenai yapımı olduğu düşünülmektedir: Bakır 2013, 13, 25-26 ve kapak; Uzantı 9.

118 Boardman 2014, 193, fig. 205.

119 Çevirici 2007, 69-89.

120 Johansen 1988, fig. 12; Greifenhagen 1965, 153-154, lev. 34-35.

121 Karakasi 2003, lev. 61; Uzantı 10.

122 Muss 1994, 36.

123 Başörtüsü altından görünen makara küpeli kore başı: Karakasi 2003, lev. 49, diğer bir kore başı: Karakasi 2003, lev. 39b; Uzantı 11.

124 Uzantı 12; Boardman 2001, fig. 218. 1, 219.

125 Boardman 2001, fig. 220.

126 Boardman 2001, fig. 217. 1; Muss 1994, 39-40.

127 Muss 1994, 37.

128 Muss 1994, 116, kat. 5, lev. 119.

129 Carol-Kurtz – Boardman 1986, 61-62.

130 Pişmiş toprak Samos Heraion buluntusu heykelcikler için Hermary – Markou 2003, 233, fig. 20.

131 Hermary – Markou 2003, 232, fig.18; Boardman 2001, fig. 54; Greifenhagen 1965, 146-150, lev. 26-31.

132 Akurgal 1993, fig. 88 a-c; Akurgal 2000, 69, fig. 38 a-c; Boardman 2001, fig. 53; Greifenhagen 1965, 127-131, 151-152, lev. 1-4, 32-33.

133 Akurgal 2000, 66-6, fig. 36 a-e; Boardman 2001, fig. 88; Greifenhagen 1965, 133-137, lev. 9-12; Jacobsthal 1951, 91-93, lev. 34 f-h.

134 Akurgal 2000, 63-64, fig. 34 a-d; Bammer 1992, lev. 3e; Jacobsthal 1951, 93, lev. 35 a-b.

135 Bammer 1992, 186-187, lev. 2e, 3a-d.

136 Akurgal 2000, 62, fig. 33 a-c; Jacobsthal 1951, 93, lev. 35 c-d.

137 İki kadın heykelciğinden tüm korunan ilki: Jacobsthal 1951, 91-93, lev. 36 a-b; ikincisi sadece büst şeklinde korunan kadın heykelciği: Bammer 1992, lev. 2c.

138 Pülz 2009, lev. 3. 6, renkli lev. 3. 6; Seipel 2008, 181, kat. 4.

139 Seipel 2008, 327, kat. 274.

görmekteyiz. Teknik ve üslup açısından doğulu olarak değerlendirilen kryselephantin¹⁴⁰ tekniğinin en iyi  rn klerinden Delphoi koresinin¹⁴¹ kulaklarında da altından makara küpeler bulunmaktadır (fig. 4. 30). Üretim yeri genellikle Doğu Ege kabul edilen, Miletos / Rhodos veya İonia tipi denilen b st şeklindeki boyalı¹⁴² veya boyasız¹⁴³ pişmiş topraktan aryballoslar¹⁴⁴, pişmiş toprak¹⁴⁵ ve alabasterden¹⁴⁶ kore alabastronlar ve maskların¹⁴⁷ yanı sıra karışık yaratıkların betimlerinde¹⁴⁸, Girit Paraesos'tan Lydia menşeiili olduğu düşünülen bir heykelcikte¹⁴⁹, Khioslu bir heykeltıraşın yaptığı Delos Nikesinde¹⁵⁰ (fig. 4. 27), biri Siphnosluların¹⁵¹ (fig. 4. 28), dięeri¹⁵² (fig. 4. 29) ya Siphnos ya da Knidosluların Delphoi'daki hazine binalarının karyatidlerinde, Anadolu menşeiili olduğu d ş n len¹⁵³ Olympia'dan *sphyrelatos*¹⁵⁴ tekniğinde bir heykelde¹⁵⁵ (fig. 4. 31), Aigina¹⁵⁶ ve Rhodos¹⁵⁷ adalarından ve Getty Müzesi'nden¹⁵⁸ kore başlarında makara küpeler betimlenmiştir. Aiane¹⁵⁹, Eleusis¹⁶⁰ ve Sikyon¹⁶¹ koreleri gibi tekil buluntular haricinde, makara k penin¹⁶², kıta Yunanistan'daki en çok betimine Atina akropolis korelerinde rastlanmaktadır. Baş ve kulak kısımları korunmuş Atina akropol nden 616¹⁶³ (fig. 5. 1), 636¹⁶⁴ (fig. 5. 2), 641¹⁶⁵ (fig. 5. 3), 645¹⁶⁶ (fig. 5.

140 Lapatin 2001.

141 Col nia 2006, 185.

142 Asgari 1983, 32'de İAM 9965 numaralı b st şeklindeki Pitane buluntusu aryballos için rozet küpeli denmiştir.

143 Uzantı 13.

144 Bir erkeği betimleyen pişmiş toprak arybollostaya boyayla vurgulanmış küpeler için Hermary – Markou 2003, 232, fig.19; Uzantı 14.

145 DeVries 2005, 52, fig. 4.15'de Gordion A T m l s nden bir örnek bulunmaktadır; ayrıca Uzantı 15.

146 Kelder – Bricault – Schneider 2018, 1-16; Roosevelt 2008, 285-297; ayrıca bu tipte, küpeli betimlenmiş Gordion Tümülüs II'den bulunan bir alabastron  rneği için T re 2009, 42, fig. 38.

147 Aydın Arkeoloji Müzesi'nden bir örnek için çekilmez 2015, fig. 1; Rodos Kamiros için Uzantı 16.

148 Ephesos Artemision'dan bir Gorgon kabartmasındaki küpe betimi için Muss 1994, lev. 104; Delphoi'da bulunan, olasılıkla Anadolu  retimi bir kazan kulpunda kulakta görülen makara küpe için Col nia 2006, 59.

149 Barnett 1948, fig. 16 a-b.

150 Boardman 2001, fig. 103: M  550 civarına tarihlenen heykelin kaidesinde "Khioslu Mikkiades'in oğlu Arkhermos'un ustalığı" yazmaktadır; Uzantı 27.

151 Boardman 2001, fig. 210.

152 Karakasi 2003, lev. 87 a-b, Boardman 2001, fig. 209.

153 Aurigny 2015, 37-38, fig. 12.

154 Yunanca " p r" (ekile) ve " λatoς" (dövülmüş / uzatılmış) kelimelerinin birleşiminden oluşur. Muhtemelen aşşap heykel çekirdeği üzerine metal levhaları ekileyerek oluşturulan heykellerin tekniğidir.

155 Uzantı 28-31.

156 Aigina 5151: Karakasi 2003, lev. 104 c-d.

157 Kopenhag 12199: Karakasi 2003, lev. 105 c-d.

158 Uzantı 17.

159 Karakasi 2003, lev. 212.

160 Atina Milli M ze 27: Karakasi 2003, lev. 120 b-c.

161 Boardman 2001, fig. 183.

162 Çalışmanın hacminin sınırlı tutulması amacıyla, makara k pe betimlerinin sikkelerdeki ve bazı  zel örnekler haricinde vazo resimlerindeki betimleri konu dışında tutulmuştur.

163 Karakasi 2003, lev. 276 b-c.

164 Karakasi 2003, lev. 158 636 b-c.

165 Karakasi 2003, lev. 195.

166 Karakasi 2003, lev. 163 645 a-b.

4), 648-652¹⁶⁷ (fig. 5. 5-9), 660-662¹⁶⁸ (fig. 5. 10-12), 664¹⁶⁹ (fig. 5. 13), 666¹⁷⁰ (fig. 5. 14), 670¹⁷¹ (fig. 5. 15), 672-676¹⁷² (fig. 5. 16-20), 680¹⁷³ (fig. 5. 21), 682¹⁷⁴ (fig. 5. 22), 684¹⁷⁵ (fig. 5. 23) ve 685¹⁷⁶ (fig. 5. 24) numaralı korelerde makara küpeler görülebilmektedir.

Sonuç

Genelde tüm ayrıntılarıyla kabartma olarak betimlenen makara küpeler (fig. 6. 1), bazen Samos Heraionu'nda bulunan müzik aleti parçasında, Siphnosluların hazine binası karyatidinde ve bazı korelerde¹⁷⁷ görüldüğü gibi farklı malzeme kakılmak üzere dairesel yuva şeklinde (fig. 6. 2); bazen de Ksanthos müzisyen ve güreşçiler kabartması¹⁷⁸ veya Atina akropolü 671¹⁷⁹, 678¹⁸⁰ ve 679¹⁸¹ numaralı korelerindeki gibi ufak delikler¹⁸² (fig. 6. 3), şeklinde betimlenir. Aslında bahsettiğim üç farklı belirtme şekli de (fig. 6. 1-3) makara küpelerin değişik yollarla betimlenmesidir. Kryselephantin korenin¹⁸³ (fig. 6. 4) altın küpeleri, makara küpelerin betimlerde tanımlanması açısından çok önemlidir. Bilindiği üzere kryselephantin tekniğinde, heykelin çıplak yerlerinin ten rengi benzerliğinde betimlenmesi için fildişi kullanılmaktadır. Kryselephantin korenin ilk yayın ve sergilemelerinde kulak memelerini ve küpeyi betimleyen kısımlar bulunmamaktadır, onarım ve tümlene sürecindeki çalışmalardan sonra günümüzde yayınlarda¹⁸⁴ ve sergilemede¹⁸⁵ kulak memesi ve makara küpe kısımları başa birleştirilmiş durumdadır. Delphoi'dan bir hazine binasının karyatidinin¹⁸⁶ (fig. 6. 5) kulağındaki makara küpenin betimlenişi de kullanım şeklini gerçekçi yansıtmaları

167 Akr. 648: Karakasi 2003, lev. 198. Akr. 649: Karakasi 2003, lev. 196 a-b. Akr. 650: Karakasi 2003, lev. 196 650. Akr. 651: Karakasi 2003, lev. 197. Akr. 652: Karakasi 2003, lev. 158 652.

168 Akr. 660 (fig. 5. 11): Karakasi 2003, lev. 142 b-c. Akr. 661 (fig. 5. 12): Karakasi 2003, lev. 170 b-c. Akr. 662 (fig. 5. 10): Karakasi 2003, lev. 186 662.

169 Karakasi 2003, lev. 199. 664 a-b.

170 Karakasi 2003, lev. 168 c.

171 Boardman 2001, fig. 153; Karakasi 2003, lev. 153-154, 257; Pandermalis 2012, 4, 34-35.

172 Akr 672: Karakasi 2003, lev. 151, Pandermalis 2012, 38-39. Akr 673: Karakasi 2003, lev. 165, 261 d; Pandermalis 2012, 36-37; Boardman 2001, fig. 152. Akr 674: Karakasi 2003, lev. 179, 270-271; Pandermalis 2012, 48-49; Boardman 2001, fig. 158. Akr 675: Karakasi 2003, lev. 175, 268; Pandermalis 2012, 32-33; Boardman 2001, fig. 177. Akr. 676: Karakasi 2003, lev. 188 c-d.

173 Karakasi 2003, lev. 145, 250-251; Pandermalis 2012, 30-31; Boardman 2001, fig. 155.

174 Karakasi 2003, lev. 147, 251 a; Pandermalis 2012, 44-45; Boardman 2001, fig. 151.

175 Boardman 2001, fig. 159; Karakasi 2003, lev. 193-194; Pandermalis 2012, 50-51; Panagiotidou – Merkouri – Kokkinou 2012, 15.

176 Karakasi 2003, lev. 190-191, 275 d; Tsakos 2000, 82-84, fig. 57.

177 Thasos'dan bir kore başı (Bassel 245) için Karakasi 2003, lev. 86 c-d; Akr. 659 koresi Karakasi 2003, lev. 166 c-d, 262 b-c. Delos Arkeoloji Müzesi'nde de makara küpenin bu biçimde betimlendiği bir kore başı bulunmaktadır.

178 İstanbul Arkeoloji Müzeleri (İAM 5237) koleksiyonundaki kabartma için Asgari 1983, 54-55, B. 138.

179 Boardman 2001, fig. 111; Karakasi 2003, lev. 259 b.

180 Boardman 2001, fig. 118.

181 Pandermalis 2012, 5, 28-29; Boardman 2001, fig. 115.

182 Bu ufak deliklerin içerisinde bazen metal tellerin korunduğu örneklerle rastlanmaktadır.

183 Colônia 2006, 185.

184 Colônia 2006, 185.

185 İlk başta küpesiz ve kulak memesi halkaları olmadan, ardından makara küpeler başın yanında ama birleştirilmeden, sonra yine birleştirilmeden kulak memesine ait kısım ve küpe birleştirilerek ve en son baş ve makara küpeli kulak memesi birleştirilmiş halde sergilenmiştir.

186 Boardman 2001, fig. 209.

açısından önemlidir. Karyatidin kulağındaki büyük bir makara küpe ile kulak memesindeki genişleme ve sarkma çok açık bir şekilde görülebilmektedir (fig. 6. 5). Günümüzde kullanılan makara küpe / kulak makarası (*ear spool*) (fig. 6. 7-12) veya kulak tüneli / kanalı (*ear tunnel*) (fig. 6. 13-20)  eşitlerini Antik  ağ  rnekleriyle karşılaştırdığımızda, malzeme, model ve boyut çeşitliliği şaşırtıcı derecede benzerlik gösterir. Günümüzdeki makara küpelerin (fig. 6. 21-31) Antik  ağ'dakilerden daha büyük olabilmesi ( rneğin fig. 6. 13 ve 17) ve kryselephantin kore ile bir hazine binası karyatidinindeki makara küpelerin görüntüsü, araştırmacıların "iri makara küpelerin kulak memesinde yaratacağı bozulma" nedeniyle kullanışsızlığı fikrini  r tmektedir¹⁸⁷. Makara küpeler bazı arařtırmacılar¹⁸⁸ tarafından nadiren kabul edilse de antik küpe tipolojilerine alınmamıřtır¹⁸⁹. Higgins ve Castor gibi araştırmacılar ise küpe olasılıęından¹⁹⁰ fikri mantıklı bulmayarak bahsetmiřlerdir¹⁹¹. G z önündeki yüzlerce betimde rahatlıkla görülen makara küpelerin kullanılmadığının savunması, yeterli arkeolojik buluntusunun olmamasıyla açıklanmaya çalışılmıştır. Birçok yerde betimlenen disk şeklindeki bu küpelerin, hiç arkeolojik buluntusu olmaması gerekmesiyle, herhangi bir küpeyi göstermek için sanatçılar tarafından yaratıldığı bile d ř n lm řt r¹⁹². Adalar ve kıta Yunanistan yayın ve sergilemelerinde çokça kullanılan, ufak kap kaidesi işlevinden vaz geçilerek takı grubu içerisinde Brein'in¹⁹³ teklifiyle küpe olarak değerlendirilmesine Chacheva¹⁹⁴ da vurgu yapar. Geniş ve bütüncül anlamda bir bakışla makara küpelerin arkeolojik buluntularının hiç azımsanmayacak boyutta olduğu da açıktır.

Makara küpelerin betim ve buluntu dağılımlarını tam olarak ortaya koyabilmemiz şu an mümkün görülmemektedir. Bunun da nedeni makara küpelerin, malzeme veya biçim seçici yayınlarda çoğunlukla yer almaması veya kontekstler içerisinde farklı tanımlarla g rselsiz karşımıza çıkmasıdır. Arkeolojik alanlardan ele geçen makara küpeler gibi betimleri için de aynı durum geçerlidir. Miletos Aphrodite Kutsal Alanı (Zeyintepe) M  7. yüzyıl *bothros* kontekstinde, kulağında makara k pelerle betimlenen pişmiş toprak heykelcik¹⁹⁵ ve gümüş rozet¹⁹⁶ tanımlı bir nesne buna güzel bir örnektir. Burada bahsedilen gümüş rozetin¹⁹⁷ bir makara küpe olma ihtimali gibi birçok alan ve kontekst için makara küpe odaklı yeni ve bütüncül değerlendirmelere ihtiyaç vardır. Araştırmacılar özellikle erkeklerin kulaklarında gördüğü belirsiz çizgi veya boyayla yapılmış küpelerden bahsetmemeyi tercih etmişlerdir. Kourosların makara küpelerini, kulak betimleme  slubuymuş gibi bir algıyla tanımlama, bunun çok

187 Betimlerde görülen büyük çaplı makara küpelerin kulak memesinde bırakacağı deliğin o kadar büyük olmasına gerek olmadığı da unutulmamalıdır. 1,6 cm çapında bir küpe (Uzantı 39) kulak memesinden çıkartıldığında delik ancak 0,4 ila 0,5 cm çapında (Uzantı 40) olduğu bilinmektedir.

188 Chacheva 2015, 71-90; Brein 1982, 89-92; Cahill 2001, 8-15.

189 Ergil 1983; Mascetti – Triossi 1990; Meriçboyu-Akyay 2001, 49-51.

190 Castor 1999, 55-56, fig. 26-28; Higgins 1980, 108, 124-126.

191 Castor 2008, 5-6; Higgins 1980, 125.

192 Castor 2008, 5-6.

193 Brein 1982, 89-92.

194 Chacheva 2015, 71-90.

195 von Graeve 2012, 6, fig. 14.

196 Aħřap bir çekirdek üzerine gümüş kaplama bir makara küpe olabilecek buluntu için von Graeve 2012, 6, fig. 7.

197 von Graeve 2012, 6, fig. 7.

bariz bir örneğidir. Yeni araştırma yöntemlerinin artması birçok heykelin kulağında renkli, rozetli ve farklı şekillerde betimlenen makara küpelerin bulunduğunu göstermektedir. Özellikle antik heykellerdeki boya araştırmaları, yüzey tarama yöntemleri sayesinde bu örnekler de artmaktadır. Makara küpelerin yeni ve bütüncül araştırmalarında bu verileri de göz ardı etmemek gerekmektedir. Bu konuda Anadolu buluntularından Didymaion kourosunun kulağındaki rozet küpeye ait çizgiler (fig. 6. 6) ve kıta Yunanistan'dan Tenea kourosunun renk tamamlamaları, her ikisinin de makara küpeyle betimlendiğini göstermiştir¹⁹⁸. Erkeklerde küpe takma alışkanlığının antik kaynaklarda genelde doğuya ilişkili tutulması ve erken örneklerine doğuda sıkça rastlanılması, makara küpe ve betimlerinin bölgesel dağılımından fikir edinebilmemizi sağlamaktadır.

Mevcut verilere bakarak MÖ 2. binyıldan itibaren Anadolu'da makara küpeleri kesintisiz olarak görmek mümkündür. Sırasıyla Hitit, Phryg ve Lydia kültürlerinde karşımıza çıkan makara küpeler, Lydia etkisiyle MÖ 8-6. yüzyıllarda Batı Anadolu ve adalardaki betimlemelere yansımıştır. Kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftlerinin çok sınırlı bir alandan ele geçmesi de bunu destekler niteliktedir. MÖ 8-6. yüzyıllarda makara küpelerin gerek betimleri gerekse arkeolojik buluntuları çoğunlukla Batı Anadolu ve adalarda görülmekteyken, MÖ 6-5. yüzyılda daha geniş coğrafyada rastlanır duruma gelmiştir. MÖ 6. yüzyıl ve sonrasında, makara küpelerin, buluntu ve betim olarak Batı Anadolu ve adalar haricinde en çok Thrakia ve Tyrrenia'da bulunması Perslerin Sardeis'i alışıının ardından yaşanan göç hareketliliği ile açıklanmaktadır¹⁹⁹.

Tüm bunlara dayanarak, MÖ 8-6. yüzyıllar çerçevesinde, erkeklerde olduğu gibi kadınlarda da makara küpe kullanımının Lydia etkili olduğu görülmektedir. Bu etki her zaman nüfus ve kültürel bir yayılımla değil, bazen de Lydia kökenli ticari ve sanatsal malzemeler ile adak eşyalarının hareketliliğiyle gerçekleşmiş olmalıdır. Sonuç olarak, bütüncül değerlendirildiğinde MÖ 6. yüzyıl sonuna kadar sıklıkla karşımıza çıkan makara küpelere, bunca veriye rağmen karşı çıkmak veya şüpheyle yaklaşmak yanlıştır. Kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftlerinin, yukarıda ele alınan buluntu yerlerine dayanarak adak ve mezar armağanı olarak kullanıldığı görülmektedir. Yeni buluntuların ve kontekstlerin bilgilerimize yenilerini katana kadar kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftlerinin bu amaçla üretilmiş olabileceği düşünülebilir. Bu çalışmanın sınırlarına sığdırmaya çalıştığım verilerin ve günümüzde kullanılan makara küpe veya kulak tüneli çeşitlerine malzeme ve boyutsal benzerliğin görmezden gelinmesine son verilmelidir. Makara küpeler ve kullanılmamış ve bitişik makara küpe çiftleri sorgulamaya açık birer takı grubu değil, aksine MÖ 1. binyılın ilk yarısının en yaygın küpe biçimidir.

198 Uzantı 37-38.

199 Gerek Tyrrenia'da (Hemelrijk 1984, 193) gerekse Thrakia'da yaşanan bu göç hareketliliğine farklı konuların araştırmacıları sıklıkla değinmiştir. Thrakia için MÖ 6. yüzyılın başında Teos'ta doğan şair Anakreon Perslerin Sardeis'i alışı sonrasında Teos'tan ayrılarak başta Abdera'ya yerleşmesini (Carol-Kurtz – Boardman 1986, 65-67) göstermemiz mümkündür.

Bibliyografya ve Kısaltmalar

Antik Kaynaklar

- Dion Krysostomos: Uzantı 34-35.
 Homeros, İlyada: Monro, D. B. (Ed.), Iliad XIII–XXIV, Londra, 1903.
 Isidorus Hispalensis, Etymologiarum: Uzantı 36.
 Ksenophon, Anabasis: Brownson, C. L. (çeviren), Hellenica 6-7 - Anabasis 1-3, Loeb, Londra, 1921.

Modern Kaynaklar

- Akurgal 1993 Akurgal, E., Eski Çağda Ege ve İzmir, İzmir.
 Akurgal 1995 Akurgal, E., Hatti ve Hitit Uygarlıkları, İstanbul.
 Akurgal 2000 Akurgal, E., Ege Batı Uygarlığının Doğduğu Yer Doğu Hellen Kültür Tarihi İ.Ö. 1050-333, İzmir.
 Akurgal (M) 1999 Akurgal, M., “Bayraklı Höyüğünde Arkaik Döneme Ait Küçük Bir Mezarlık ve Bazı Buluntular”, TÜBA-Ar 2, 51-69.
 Almagro 1953 Almagro, M., Las necrópolis de Ampurias, Barcelona.
 Alp 1948 Alp, S., “Hitit metinlerinde GIŞ Kalmuş “LİTUUS” ve HUB.BI ‘Küpe’”, Belleten XII. 46, 301-319.
 Asgari 1983 Asgari, N., Anadolu Medeniyetleri II Yunan / Roma / Bizans Avrupa Konseyi 18. Avrupa Sanat Sergisi, Ed. F. Edgü, İstanbul.
 Ataman – Aydın – Muskara 2017 Ataman, O. Y. – Aydın, M. – Muskara, Ü., “Arkeoloji ve Analitik Kimya: Anadolu Arkeometri Öyküleri”, MTA Bilimsel Etkinlikler Haftası 2017 Bildiri Özleri Kitabı, Ankara, 77.
 Ateşlier 2010 Ateşlier, S., “Lydia Pişmiş Toprak Mimari Levhaları”, Lydialılar ve Dünyaları, İstanbul, 225-232, 452-456.
 Aurigny 2015 Aurigny, H., “Les bronzes d’Asie Mineure dans les sanctuaires grecs”, La sculpture gréco-romaine en Asie Mineure, Synthèse et recherches récentes, Collection de l’Institut des Sciences et Techniques de l’Antiquité 1345. 1 Besançon, 27-44.
 Aytaçlar 2004 Aytaçlar, N., “The Early Iron Age at Klazomenai”, Klazomenai, Teos and Abdera: Metropoleis and Colony, Archaeological Museum of Abdera (ed. A. Moustaka – E. Skarlatidou – M.-C. Tzannes – Y. Ersoy), Selanik, 17-41.
 Bakır 2013 Bakır, G., Aryballos: Vazo, Kara Böcek, Devedikeni ve Yılan Üzerinde Bir Masal (İzmir’e Antik Güzelleme), İzmir.
 Bakır v.d. 2001 Bakır, G. – Ersoy, Y. – Fazlıoğlu, İ. – Aytaçlar, N. – Cevizoğlu, H. – Hürmüzlü, B. – Sezgin, Y., “1999 Klazomenai Kazısı”, KST 22. 2, Ankara, 27-38.
 Baltacıoğlu 2003 Baltacıoğlu, H., “Alaca Höyük Sfenksli Kapı Aşçılar Kabartması”, Archivum Anatolicum Anadolu Arşivleri 6.1, 59-131.
 Bammer 1992 Bammer, A., “Ivories from the Artemision at Ephesus”, Ivory in Greece and the Eastern Mediterranean from the Bronze Age to the Hellenistic Period, Ed. J. L. Fitton, Londra, 185-204.

- Barnett 1948 Barnett, R. D., "Early Greek and Oriental Ivories", *Journal of Hellenic Studies* 68, 1-25.
- Başaran – Kurap 2013 Başaran, S. – Kurap, G., "Enez (Ainos) 2011 Yılı Arkeoloji Kazısı", *KST* 34. 2, Çorum, 375-390.
- Baughan 2010 Baughan, E., "Lidya Gömü Gelenekleri", *Lidyalılar ve Dünyaları*, Ed N. D. Cahill, İstanbul, 273-304.
- Bilgi 2004 Bilgi, Ö., "İkiztepe Mezarlık Kazıları ve Ölü Gömme Gelenekleri 2000-2002 Dönemleri", *Anadolu Araştırmaları* 17.1, 25-50.
- Bingöl 1999 Bingöl, I., *Anadolu Medeniyetleri Müzesi Antik Takılar*, Ankara.
- Boardman 2001 Boardman, J., *Yunan Heykeli Arkaik Dönem*, Çev. Y. Ersoy, İstanbul.
- Boardman 2014 Boardman, J., *Yunan Heykeli Geç Klasik Dönem*, Çev. M. Peker, İstanbul.
- Boehlau 1898 Boehlau, J., *Aus ionischen und italischen nekropolen: ausgrabungen und untersuchungen zur geschichte der nachmykenischen griechischen kunst*, Leipzig.
- Brein 1982 Brein, F., "Ear Studs for Greek Ladies", *Anatolian Studies* 32, 89-92.
- Butler 1922 Butler, H. C., *Sardis the Excavations I 1910-1914*, Leyden.
- Cahill 2001 Cahill, M., "Unspooling the Mystery", *Archaeology Ireland* 15, 8-15.
- Carol-Kurtz – Boardman 1986 Carol-Kurtz, D., Boardman, J., "Booners", *Greek Vases in The J. Paul Getty Museum, Malibu*, 35-70.
- Castor 2008 Castor, A. Q., "Archaic Greek Earrings: An Interim Survey", *Archäologischer Anzeiger* 2008/1, 1-34.
- Castor 1999 Castor, A. Q., *The contexts of Greek earrings, tenth to third century BC*, Doktora Tezi, Bryn Mawr College, Pensilvanya.
- Chacheva 2015 Chacheva, M., "Glass flesh tunnels for the Apollonian ladies?", *Bulgarian e-Journal of Archaeology (Be-JA) Supplementa* 4, 71-90.
- Clarac 1841 Clarac, F., *Musée de sculpture antique et moderne, ou Description historique et graphique du Louvre et de toutes ses parties, des statues, bustes, bas-reliefs et inscriptions du Musée royal des antiques et des Tuileries et de plus de 2500 statues antiques II*, Paris.
- Colônia 2006 Colônia, R., *The Archaeological Museum of Delphi*.
- Çekilmez 2015 Çekilmez, M., "A Catalogue of the Greek and Roman Terracottas in the Aydın Archaeological Museum", *Les Carnets de l'Association for Coroplastic Studies* 13, 1-4.
- Çevirici 2007 Çevirici, F., "Polyksena Lahdi'nin Stilistik Açısından Değerlendirilmesi", *EÜ Arkeoloji Dergisi* X, 69-92.
- Çınaroğlu – Çelik 2009 Çınaroğlu, A. – Çelik, D., "Alacahöyük 2007 Yılı Kazısı", *KST* 30. 3, Ankara, 91-104.
- Çınaroğlu – Genç 2004 Çınaroğlu, A. – Genç, E., "Kastamonu Kınık 2002 Yılı Kazısı", *KST* 25. 1, Ankara, 355- 366.
- Darga 1992 Darga, M., *Hitit Sanatı*, İstanbul.
- DeVries 2005 DeVries, K., "Greek pottery and Gordion chronology", *The archaeology of*

- Midas and the Phrygians: Recent work at Gordion, Philadelphia, 36-55.
- Dothan 1989 Dothan, T., "The Arrival of the Sea Peoples: Cultural Diversity in Early Iron Age Canaan", Recent Excavation in Israel: Studies in Iron Age Archaeology, Ed.: S. Gittin; W.G. Dever, The Annual of the American Schools of Oriental Research Cilt 49, İndiana, 1-14.
- D nmez – Yurtsever-Beyazıt 2016 D nmez, Ő. – Yurtsever-Beyazıt, A., "Oluz H y k Kazısı Sekizinci Dönem (2014) alışmaları: Değerlendirmeler ve Sonular", KST 37. 3, Ankara, 281-302.
- Erdem 2016 Erdem, A.  ., "Bayraklı/Smyrna Makaraları ve Ege Arkeolojisindeki Yeri", T BA-AR 19, 69-77.
- Ergil 1983 Ergil, T., Küpeler İstanbul Arkeoloji M zeleri K pe Kataloğu, İstanbul.
- Evans 1935 Evans, A. J., The Palace of Minos: a comparative account of the successive stages of the early Cretan civilization as illustrated by the discoveries at Knossos 4. 2, Londra.
- Greifenhagen 1965 Greifenhagen, A., "Kulturbesitz Ein Ostgriechisches Elfenbein", Jahrbuch der Berliner Museen 7. 2, 125-156.
- G nel 2015 G nel, S., "ine-Tepecik 2013 Yılı Kazıları", KST 36. 2, Ankara, 287-299.
- G nel 2017 G nel, S., "ine-Tepecik 2015 Yılı Kazıları", KST 38. 3, Ankara, 239-252.
- Hamdorf 1996 Hamdorf, F. W. (ed.), Hauch des Prometheus. Meisterwerke in Ton - Katalog der Ausstellung in der Antikensammlung, M nih.
- Hermery – Markou 2003 Hermery, A. – Markou, E., "Les Boucles D'Oreilles, Bijoux Masculins a Chypre et en Méditerranée orientale (VIIe-IVe siècles avant J.-C.)", Cahier du Centre d'Etudes Chypriotes 33, 211-236.
- Hemelrijk 1956 Hemelrijk, J. M., De Caeretaanse Hydriae, Amsterdam.
- Hemelrijk 1963 Hemelrijk, J. M., "Some Ear Ornaments in Archaic Cypriot and East Greek Art", Bulletin Antieke Beschaving 38, 28-50.
- Hemelrijk 1984 Hemelrijk, J. M., Caeretan Hydriae, Mainz.
- Higgins 1980 Higgins, R. A., Greek and Roman jewellery, Londra.
- Hoffner 1966 Hoffner, H. A., "Composite Nouns, Verbs and Adjectives in Hittite", Orientalia 35. 4, 377-402.
- H rm zli 2003 H rm zli, B., Klazomenai-Akpınar Nekropolisi, Ege Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İzmir.
- Hüryılmaz 2007 Hüryılmaz, H., "Gökçeada-Yenibademli H y k Kazısında Bulunan Makara Biçimli Nesnelere ve D ş nd rdikleri", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi 6.19, 33-47.
- Jacobsthal 1951 Jacobsthal, P., "The Date of the Ephesian Foundation-Deposit", The Journal of Hellenic Studies 71, 85-95.
- Johansen 1988 Johansen, F., "Den unge mand og fuglek vinden", Ny Carsberg Glyptothek, K benhavn, 117-139.
- Kahya 2017 Kahya, T., "D ver Atlı-Griffon Levhası'nın İkonografisi, Tarihlendirilmesi ve Kültürel Kimliği  zerine Düşünceler", Cedrus 5, 21-55.

- Karakasi 2003 Karakasi, K., Archaic Korai, Los Angeles.
- Kardara 1961 Kardara, Ch., “ΕΡΜΑΤΑ ΤΡΙΓΛΗΝΑ ΜΟΡΟΕΝΤΑ”, *American Journal of Archaeology* 65.1, 62-64.
- Kelder – Bricault – Schneider 2018
Kelder, J. M. – Bricault, L. – Schneider, R. M., “A Stone Alabastron in the J. Paul Getty Museum and Its Mediterranean Context”, *Getty Research Journal* 10.1, 1-16.
- Keyser 2016 Keyser, P. T., “Apollonius the Sophist on τρίγληνα”, *Glotta* 92, 139-144.
- Kulakçioğlu 1992 Kulakçioğlu, B. (Haz.), *Museum of Anatolian Civilisations Gods and Goddesses*, Ankara.
- Kurap 2009 Kurap, G., Ainos Pişmiş Toprak Lahitleri Tanımlama, Koruma ve Onarım Çalışmaları, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.
- Klebinder-Gauss 2007 Klebinder-Gauss, G., Bronzefunde aus dem Artemision von Ephesos, *Forschungen in Ephesos XII-3*, Viyana.
- Košak 1978 Košak, S., “The inventory of Manninni (CTH 504)”, *Linguistica* 18.1, 99-123.
- Lapatin 2001 Lapatin, K. D., *Chryselephantine statuary in the ancient Mediterranean World*, Oxford.
- Mårtensson – Nosch – Andersson-Strand 2009
Mårtensson, L. – Nosch, M. L. – Andersson-Strand E., “Shape of things: understanding a loom weight”, *Oxford Journal of Archaeology* 28. 4, 373-398.
- Martin 2007 Martin, L., “Die Statuette VA 4853 – Eine Darstellung Des Wettergottes?”, *Vita, Festschrift in Honor of Belkis Dinçol and Ali Dinçol*, Ed. M. - M. Alparslan, H. Peker, İstanbul, 475-482.
- Mascetti – Triossi 1990 Mascetti D, Triossi A., *Earrings from Antiquity to the Present*, Londra.
- Maxwell-Hyslop 1980 Maxwell-Hyslop, K. R., “A Note on the Jewellery Listed in the Inventory of Manninni (CTH 504)”, *Anatolian Studies* 30, 85-90.
- Maxwell-Stuart 1987 Maxwell-Stuart, P. G., “Homer's Earrings”, *The American Journal of Philology* 108. 3, 411-415.
- Meriç – Öz 2014 Meriç, R. – Öz, A. K., “Bademgediği Tepe (Puranda) near Metropolis”, *Nostoi, Indigenous Culture, Migration and Integration in the Aegean Islands and Western Anatolia during the Late Bronze and Early Iron Age*, 609-626.
- Meriçboyu-Akyay 2001 Meriçboyu-Akyay, Y., *Antik Çağ'da Anadolu Takıları*, İstanbul.
- Muscarella 1992 Muscarella, O. W., “16. Cirlet and pair of pins with spherical heads” *The Metropolitan Museum of Art Bulletin* 49. 4 (Ancient Art: Gifts from the Norbert Schimmel Collection), 55.
- Muskara 2013 Muskara, Ü., *Characterization Of Emecik Limestone Figurines For Provenance*, Doktora Tezi, ODTÜ, Ankara.
- Muss 1994 Muss, U., *Die Bauplastik des Archaischen Artemisions von Ephesos*, Eigenverlag des Österreichischen Archäologischen Instituts 25, Viyana.
- Öncü 2018 Öncü, Ö. E., “Architectural Terracotta Elements”, *Larissa Farklı Hayatlar Farklı Renkler, Mimarlık Tarihi Araştırmaları* 3, 184-198.

- Öncü 2013 Öncü, Ö. E., Aiolis Bölgesi Arkaik Dönem Mimarisinde Pişmiş Toprak Çatı Elemanları, İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul.
- Özet 1994 Özet M. A., “The Tomb of a Noble Women From the Hekatomnid Period”, Hekatomnid Caria and The Ionian Renaissance, Acts of the international symposium at Odense University (28-29 / 11 / 1991), Halicarnassasian Studies I, Ed J. Isager, Odense, 88-96.
- Palmer 1965 Palmer, L. R., Myceneans and Minoans, Londra.
- Panagiotidou – Merkouri – Kokkinou 2012 Panagiotidou, D. – Merkouri, E. – Kokkinou, L., “The Use of Color in Archaic Sculpture”, Archaic Colors (ed. D. Pandermalis), Atina, 10-17.
- Pandermalis 2012 Pandermalis, D. (ed.), Archaic Colors, Atina.
- Pasquier 1998 Pasquier, A., “Le Louvre Les Antiquités grecques, étrusquesat Romaines, Paris.
- Plantzos 1997 Plantzos, D., “Crystals and Lenses in the Graeco-Roman World”, American Journal of Archaeology 101. 3, 451-464.
- Polat – Polat 2007 Polat, G. – Polat, Y., “Antandros Nekropolü 2001-2006 Yılları Ön Raporu”, EÜ Arkeoloji Dergisi IX, 1-20.
- Pülz 2009 Pülz, A. M., Goldfunde aus dem Artemision von Ephesos, Viyana.
- Rahmstorf v.d. 2015 Rahmstorf, L. – Siennicka, M. – Strand, E. A. – Nosch, M. L. – Cutler, J., “Textile tools from Tiryns, mainland Greece”, Tools, Textiles and Contexts: Textile Production in the Aegean and Eastern Mediterranean Bronze Age (ed. E. Andersson Strand – Marie-Louise Nosch), Oxford, 267-278.
- Roosevelt 2008 Roosevelt, C. H., “Stone Alabastra in Western Anatolia”, New Approaches to Old Stones-Recent Studies of Ground Stone Artifacts, 285-297.
- Roosevelt 2009 Roosevelt, C. H., The Archaeology of Lydia From Gyges To Alexander, New York.
- Seipel 2008 Seipel, W., Efes Artemisionu Bir Tanrıçanın kutsal mekânı, Viyana.
- Sevin – Arslan-Sevin 2018 Sevin, V. – Arslan-Sevin, N., Uşak Müzesi Lydia / Karun Hazinesi, İstanbul.
- Sın 2007 Sın, S., Selçuk ve Bodrum Sualtı Arkeoloji Müzelerindeki Arkaik ve Klasik Dönemlere Ait Takılar, Hacettepe Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara.
- Summerer 2010 Summerer, L., “Duvar Resimleri”, Tatarlı Renklerin Dönüşü, Ed. L. Summerer – A. von Kienlin, İstanbul, 120-185.
- Summers 1993 Summers, G. D., Tille Höyük 4 The Late Bronze Age and the Iron Age Transition/ Geç Bronz Çağı ve Geç Bronz Çağından Demir Çağına Geçiş, Ankara.
- Triantafyllidis 2014 Triantafyllidis, P., “Classical Colorless Glass Stands from Rhodes, Dodecanese, Greece”, Journal of Glass Studies 56, 352-353.
- Tsakos 2000 Tsakos, C., L’Acropole Les Monuments et Le Musée Guide historique et archéologique, Atina.
- Türe 2009 Türe, A., Lydia Uşak Karun Hazinesi ve Buldukları Tümülsler, İzmir.
- Tütüncüler 2005 Tütüncüler, Ö., MÖ 2. Bin Ege Bölgesi Dokuma Aletleri, Ankara Üniversitesi

- Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara.
- Uçankuş 2002 Uçankuş, H. T., Ana Tanrıça Kybele'nin ve Kral Midas'ın Ülkesi Phrygia, Ankara.
- Uzunoğlu 1983 Uzunoğlu, E., Anadolu Medeniyetleri I, Tarih Öncesi Hitit / İlk Demir Çağı, Avrupa Konseyi 18. Avrupa Sanat Sergisi, Ed. F. Edgü, İstanbul.
- Üyümez v.d. 2010 Üyümez, M. – Koçak, Ö. – İlaslı, A., “Dede Mezarı Nekropolü Kazıları 2008 Yılı Çalışmaları”, KST 31. 2, Ankara, 183-194.
- von der Osten 1937 von der Osten, H. H., The Alishar Hüyük Seasons of 1930-32 II, Şikago.
- von Graeve 2012 von Graeve, V., “2009-2010 Milet Çalışmaları”, 33. Kazı Sonuçları Toplantısı 4, Ankara, 1-23.
- Weilhartner 2014 Weilhartner, J., “The Influence of Aegean Iconography on The Design of The Linear B Logograms for Animals, Plants and Agricultural Products”, *PHYSIS L'Environnement Naturel et La Relation Homme-Milieu dans le Monde Égéen Protohistorique Actes de la 14e Rencontre égéenne internationale* (ed. Gilles Touchais) Leuven, 297-304.
- Weinberg – McClellan 1992 Weinberg, G. D. – McClellan, M., Glass Vessels in Ancient Greece, Their History Illustrated from the Collection of the National Archaeological Museum. Athens: Archaeological Receipts fund.
- Williams – Ogden 1994 Williams, D. – Ogden, J., Greek gold: Jewelry of the classical world, Londra.
- Zeren-Hasdağlı 2014 Zeren-Hasdağlı, S. M., “İzmir Arkeoloji Müzesi'ndeki 2724 Numaralı Klazomenai Lahiti”, *Trakya Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi* 4. 7, 157-181.

Elektronik Kaynaklar

- Uzantı 1: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/327402>
- Uzantı 2: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/568493>
- Uzantı 3: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/568491>
- Uzantı 4: <https://www.metmuseum.org/art/collection/search/568490>
- Uzantı 5: <https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/2/2d/Tutmask.jpg>
- Uzantı 6: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=456965&page=2&partId=1&plA=34875-3-1&place=34875
- Uzantı 7: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?matcult=16011&objectId=399331&page=25&partId=1
- Uzantı 8: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?matcult=16011&objectId=1335568&page=74&partId=1
- Uzantı 9: <https://www.klazomeniaka.com/100-res01.htm>
- Uzantı 10: [https://arachne.uni-koeln.de/arachne/index.php?view\[section\]=uebersicht&view\[layout\]=objekt_item&view\[caller\]\[project\]=&view\[page\]=7&view\[category\]=overview&search\[data\]=ALL&search\[mode\]=meta&search\[match\]=similar&view\[active_tab\]=overview&search\[constraints\]=istanbul%20kore](https://arachne.uni-koeln.de/arachne/index.php?view[section]=uebersicht&view[layout]=objekt_item&view[caller][project]=&view[page]=7&view[category]=overview&search[data]=ALL&search[mode]=meta&search[match]=similar&view[active_tab]=overview&search[constraints]=istanbul%20kore)

- Uzanti 11: [https://arachne.uni-koeln.de/arachne/index.php?view\[section\]=uebersicht&view\[caller\]\[project\]=&view\[layout\]=objekt_item&search\[constraints\]\[objekt\]\[PS_ObjektID\]=105656&](https://arachne.uni-koeln.de/arachne/index.php?view[section]=uebersicht&view[caller][project]=&view[layout]=objekt_item&search[constraints][objekt][PS_ObjektID]=105656&)
- Uzanti 12: [https://arachne.uni-koeln.de/arachne/index.php?view\[section\]=uebersicht&view\[layout\]=objekt_item&view\[caller\]\[project\]=&view\[page\]=62&view\[category\]=overview&search\[data\]=ALL&search\[mode\]=meta&search\[match\]=similar&view\[active_tab\]=overview&search\[constraints\]=Milet](https://arachne.uni-koeln.de/arachne/index.php?view[section]=uebersicht&view[layout]=objekt_item&view[caller][project]=&view[page]=62&view[category]=overview&search[data]=ALL&search[mode]=meta&search[match]=similar&view[active_tab]=overview&search[constraints]=Milet)
- Uzanti 13: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?matcult=16011&objectId=425587&page=73&partId=1
- Uzanti 14: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?matcult=16011&objectId=400342&page=21&partId=1
- Uzanti 15: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=399410&page=7&partId=1&plaA=34816-3-1&place=34816
- Uzanti 16: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=397039&page=7&partId=1&plaA=34816-3-1&place=34816
- Uzanti 17: <https://www.getty.edu/art/collection/objects/7299/unknown-maker-head-of-a-kore-greek-about-510-bc/>
- Uzanti 18: https://commons.wikimedia.org/wiki/File:DSC00435_-_Statua_cineraria_etrusca_-_da_Chiusi_-_550-530_aC1.jpg
- Uzanti 19: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details/collection_image_gallery.aspx?assetId=268739001&objectId=428064&partId=1
- Uzanti 20: http://www.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?objectId=456962&partId=1&object=20099&page=4
- Uzanti 21: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?assetId=146305001&objectId=431958&partId=1
- Uzanti 22: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?assetId=229294001&objectId=399260&partId=1
- Uzanti 23: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/c/c9/Stirnziegel_etruskisch_Slg_Ebn%C3%B6ther.jpg
- Uzanti 24: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?matcult=15977&objectId=466765&page=11&partId=1
- Uzanti 25: https://research.britishmuseum.org/research/collection_online/collection_object_details.aspx?matcult=30431&objectId=428149&page=2&partId=1
- Uzanti 26: [http://www.iranicaonline.org/articles/greece-ii#prettyPhoto\[sidebar\]/3/](http://www.iranicaonline.org/articles/greece-ii#prettyPhoto[sidebar]/3/)
- Uzanti 27: <http://www.hellenicaworld.com/Greece/Museum/NationalMuseumAthens/en/NAMAML21.html>
- Uzanti 28: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Sphyrelaton_\(Olympia_B_6500\)#/media/File:Olympiamuseum022.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Sphyrelaton_(Olympia_B_6500)#/media/File:Olympiamuseum022.jpg)
- Uzanti 29: https://upload.wikimedia.org/wikipedia/commons/6/62/Inlaid_Eyes.jpg
- Uzanti 30: [https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Sphyrelaton_\(Olympia_B_6500\)](https://commons.wikimedia.org/wiki/Category:Sphyrelaton_(Olympia_B_6500))
- Uzanti 31: <https://www.flickr.com/photos/69716881@N02/41844907100>
- Uzanti 32: https://en.wikipedia.org/wiki/File:KAMA_Kouros_Porte_Sacr%C3%A9e.jpg

Uzantı 33: www.jewelpedia.com/lex140-skoulariki-earring.html

Uzantı 34: http://penelope.uchicago.edu/Thayer/E/Roman/Texts/Dio_Chrysostom/Discourses/32*.html

Uzantı 35: http://mercure.fltr.ucl.ac.be/HODOI/concordances/dion_Chrys_Alexandrins_32/lecture/1.htm

Uzantı 36: <https://www.thelatinlibrary.com/isidore/19.shtml>

Uzantı 37: http://www.stiftung-archaeologie.de/Kouros_from_Tenea_fullsize.html

Uzantı 38: <https://ronhengeler.com/Newsletters/2017/11.6/Newsletter.html>

Uzantı 39: https://en.wikipedia.org/wiki/File:16mm_Flesh_Tunnel.jpg

Uzantı 40: https://en.wikipedia.org/wiki/Earring#/media/File:Stretched_Ear_Piercing_No_Jewelry.jpg

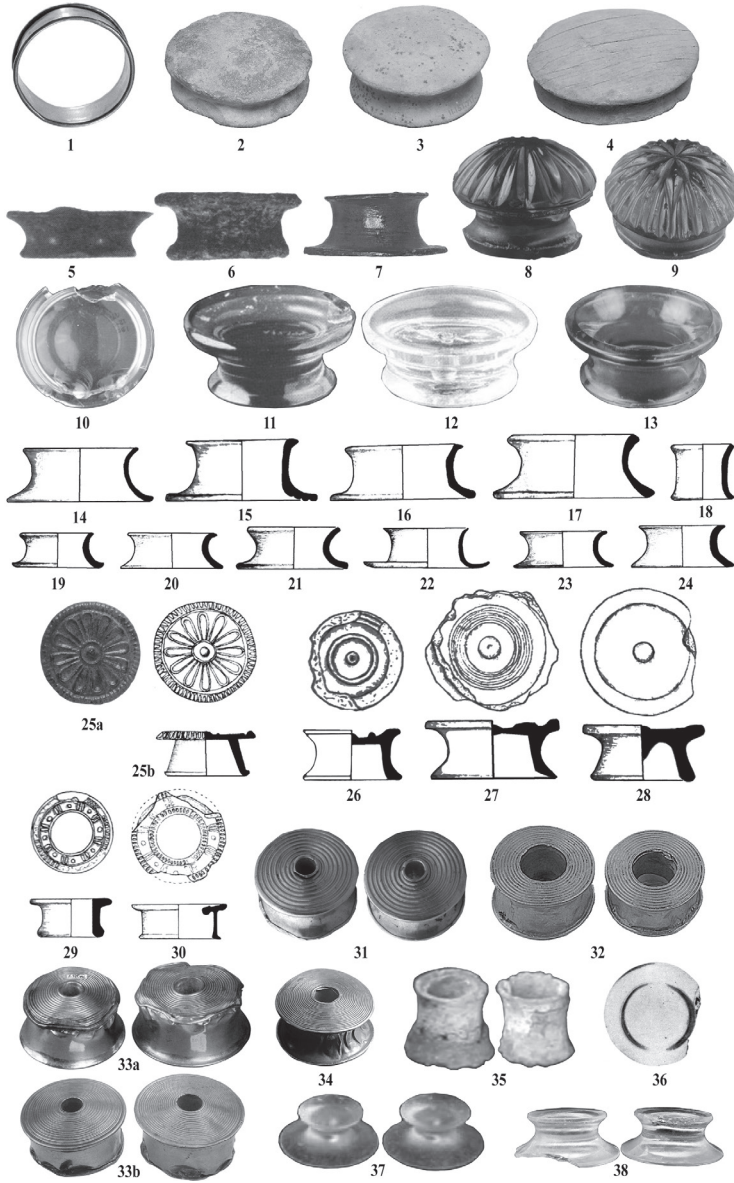

Fig. 1 Makara Kúpe ÖrneKleri: Baughan 2010, 293, 301, 537, 508, kat. 135, 174 fig. 29; Başaran – Kurap 2013, 376-377, renkli dış kapak, fig. 7; Brein 1982, 89, lev. XXIII d, XXIII h; Klebinder-Gauss 2007, 91-92, 219-220, kat. 674-709, D 36-52, lev. 43, 104 674-709; Kurap 2009, 32, fig. 22; Polat – Polat 2007, 4, fig. 18; Púlz 2009, 309, kat. 414, renkli lev. 24. 414; Roosevelt 2009, 239, fig. C. 19; Seipel 2008, 272-273, kat. 192-196, 197-198; Sevin – Arslan-Sevin 2018, 34, fig. 21; Túre 2009, fig. 43, 88 ve Uzantı 1-6'dan seşilmiş ve Ceren Baykan tarafından çizilerek ve işlenerek yeniden dúnzenlenmiřtir.

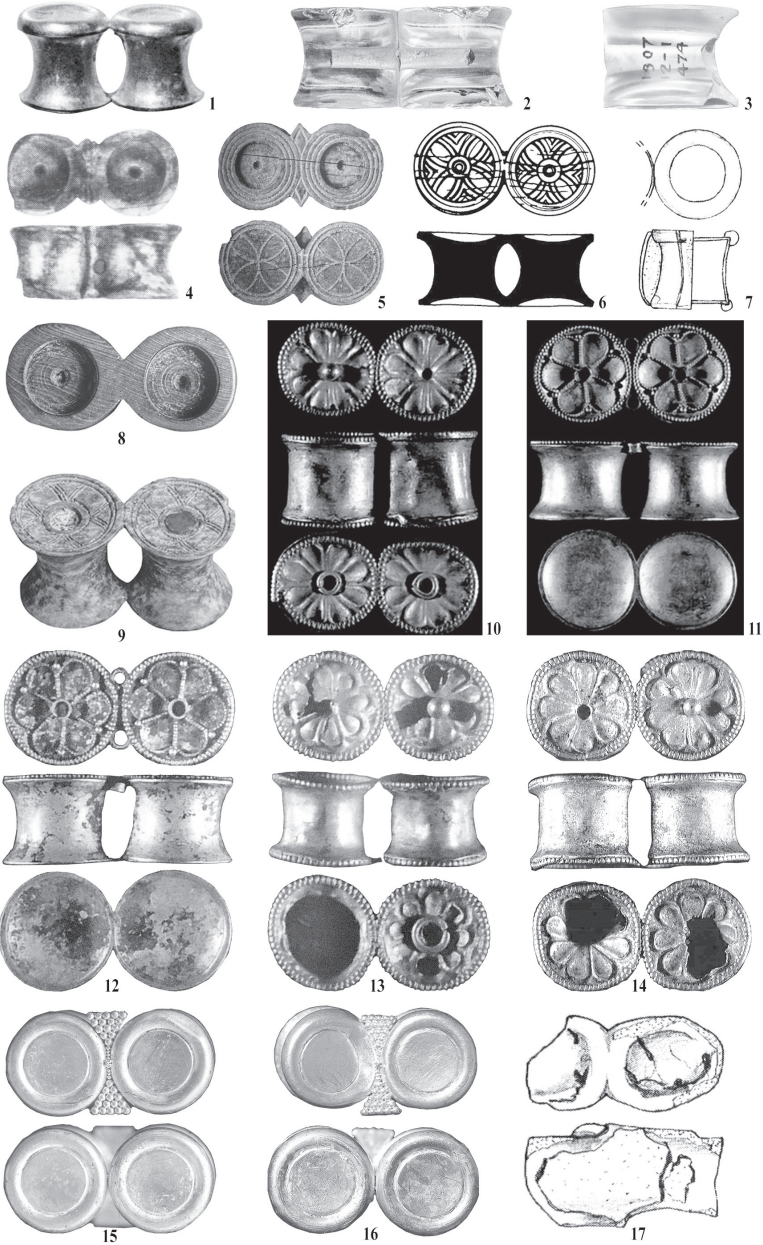

Fig. 2 Kullanılmamış ve Bitişik Makara Küpe Çifti Örnekleri: Akurgal (M) 1999, fig. 4-11; Brein 1982, lev. XXIII f-g; Klebinder-Gauss 2007, 185-186, 248-249, kat. 157-159, 939-944, lev. 93 941-942; Seipel 2008, 148-149, 272, kat. 157-159, 192-193; Sevin – Arslan-Sevin 2018, 94, fig. 90; Türe 2009, fig. 201; Uçankuş 2002, 519; Uzantı 7 ve 20'den seçilmiş ve Ceren Baykan tarafından çizilerek ve işlenerek yeniden düzenlenmiştir.

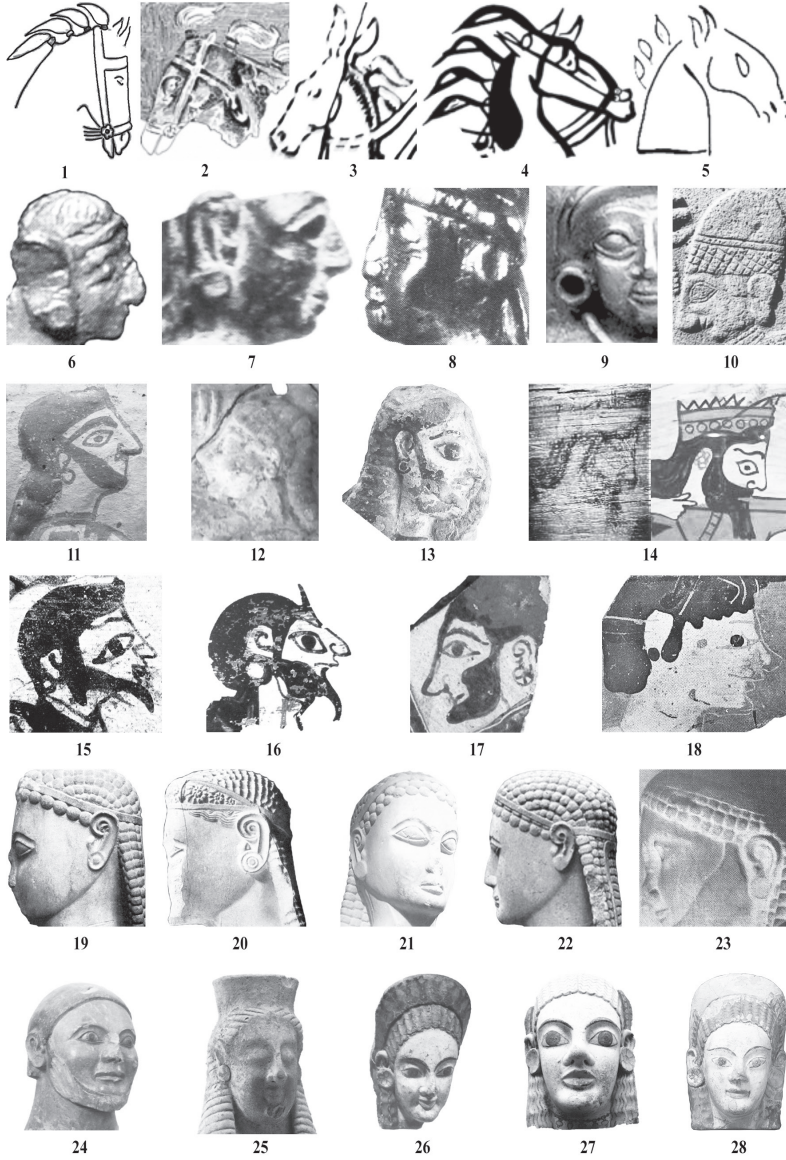

Fig. 3 Makara K pe Betimi  rnekleri: Akurgal 1995, fig. 25, lev. 70a-d, 72-73a, 79; Akurgal 1993, lev. 59a; Asgari 1983, 52, B. 131; Ateşlier 2010, 452; Boardman 2001, fig. 62-64, fig. 112 ve i kapak; Bingöl 1999, 135, kat. 145; Darga 1992, 99, 101, 103-104, 339, fig. 98, 102-103, 105, 329; Evans 1935, 829; Hermary – Markou 2003, 232, fig.17; Hamdorf 1996, 68, fig. 82; Kahya 2017, fig. 11-12; Kulakioğlu 1992, 119, fig. 138; Martin, 2007, lev. 12;  nc  2013, 259, lev. 1;  nc  2018, 193; Palmer 1965, fig. 22; Pasquier 1998, 60; Summerer 2010, 135, fig. 7, kapak; Uzunoğlu 1983, 232, A. 616; Weilhartner 2014, LXXXV g1, g2; Uzantı 8, 18, 23-24 ve 32'den seilmiş ve Ceren Baykan tarafından çizilerek ve işlenerek yeniden d zenlenmiştir.

Fig. 4 Makara Kúpe Betimi Örnekleri: Akurgal 1993, fig. 88 a-c, lev. 58a-b, 59b; Akurgal 2000, 62-69, fig. 33 a-c, 34 a-d, 36 a-e, 38 a-c; Bakır 2013, 13, 25-26 ve kapak; Bammer 1992, 186-187, lev. 2c, 2e, 3a-e; Bingöl 1999, 220, fig. 11; Boardman 2001, fig. 53-54, 88, 103, 209-210, 217; Boardman 2014, 193, fig. 205; Brein 1982, lev. XXIV d; Colônia 2006, 185; Greifenhagen 1965, 127-154, lev. 1-4, 9-12, 26-35; Hermary – Markou 2003, 232, fig.18; Jacobsthal 1951, 91-93, lev. 34 f-h, 35 a-d, 36 a-b; Johansen 1988, fig. 12; Karakasi 2003, lev. 39b, 49, 61, 87 a-b; Muss 1994, 36-37, 39-40, 116, kat. 5, lev. 119; Pültz 2009, lev. 3. 6, renkli lev. 3. 6; Seipel 2008, 181, 327, kat. 4, 274; Uzantı 9-11 ve Uzantı 25-31'den seçilmiş ve Ceren Baykan tarafından işlenerek yeniden düzenlenmiştir.

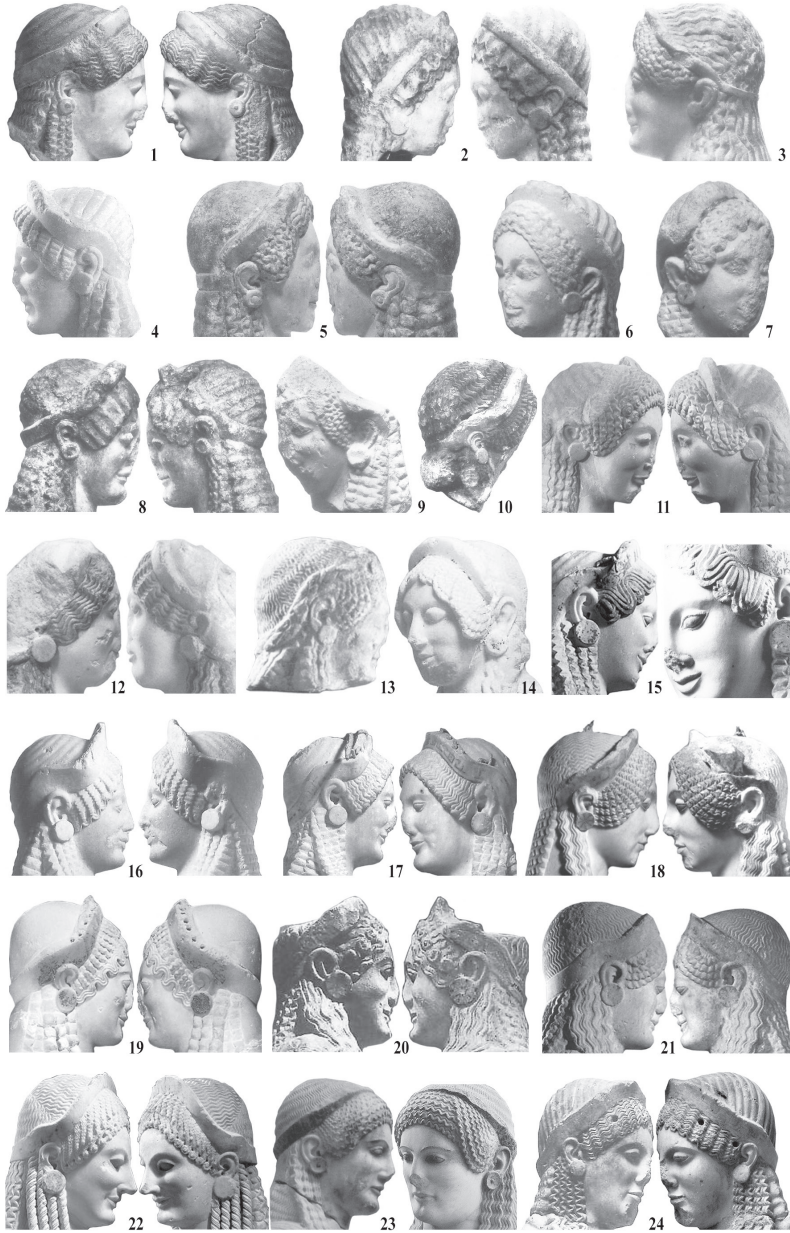

Fig. 5 Korelerde Makara Küpe Betimi  rnekleri: Boardman 2001, fig. 151-153, 155, 158-159, 177; Karakasi 2003, lev. 142, 145, 147, 151, 153-154, 158, 163, 165, 168, 170, 175, 179, 186, 188, 190-191, 193-199, 250-251, 257, 261, 268, 270-271, 275-276; Panagiotidou – Merkouri – Kokkinou 2012, 15; Pandermalis 2012, 4, 30-39, 44-45, 48-51 ve Tsakos 2000, 82-84, fig. 57'den seçilmiş ve Ceren Baykan tarafından işlenerek yeniden düzenlenmiştir.

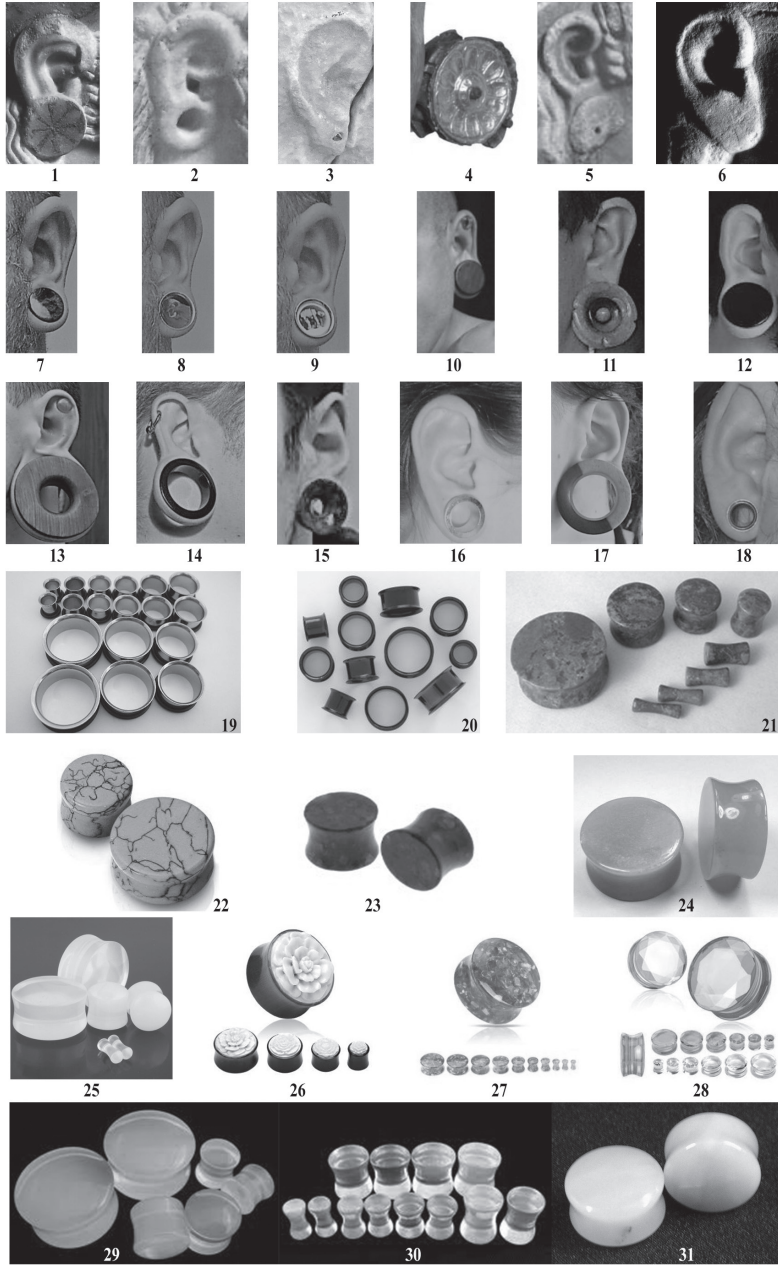

Fig. 6 Antik ve Güncel Makara Küpe Kullanımı ile Günümüz Makara Küpeleri: Boardman 2001, fig. 209; Brein 1982, lev. XXIV c; Colônia 2006, 185; Karakasi 2003, lev. 262, 270; modern örnekler için çeşitli ticari sayfalar ve Uzantı 37-40'dan seçilmiş ve Ceren Baykan tarafından çizilerek ve işlenerek düzenlenmiştir.